ODLUKA KOMISIJE (EU) 2015/1587

od 7. svibnja 2015.

o državnoj potpori SA.35546 (2013/C) (ex 2012/NN) koju je Portugal odobrio u korist društva Estaleiros Navais de Viana do Castelo S.A.

(priopćeno pod brojem dokumenta C(2015) 3036)

(Vjerodostojan je samo tekst na engleskom jeziku)

(Tekst značajan za EGP)

EUROPSKA KOMISIJA,

uzimajući u obzir Ugovor o funkcioniranju Europske unije, a posebno njegov članak 108. stavak 2. prvi podstavak,

uzimajući u obzir Sporazum o Europskom gospodarskom prostoru, a posebno njegov članak 62. stavak 1. točku (a),

uzimajući u obzir odluku kojom je Komisija odlučila pokrenuti postupak utvrđen u članku 108. stavku 2. Ugovora o funkcioniranju Europske unije u pogledu potpore SA.35546 (2013/C) (ex 2012/NN) ([1]),

nakon što je pozvala zainteresirane stranke da dostave svoje primjedbe u skladu s prethodno navedenim odredbama,

budući da:

1. POSTUPAK

(1) Portugalska nadležna tijela elektroničkom su poštom 3. listopada 2012. neslužbeno Komisiji dostavila kratki memorandum o državnim mjerama kojima se nastoji povećati prihode od privatizacije društva Estaleiros Navais de Viana do Castelo S.A. (dalje u tekstu: „ENVC"). Na temelju dostavljenih informacija, Komisija je odlučila po službenoj dužnosti otvoriti predmet 5. listopada 2012., upisan pod brojem SA.35546 (2012/CP). Portugal je obaviješten o otvaranju predmeta dopisom od 11. listopada 2012.

(2) Komisija je zatražila dodatne informacije dopisom od 12. listopada 2012., na koji je Portugal odgovorio elektroničkom poštom od 9. studenoga 2012. i dopisom od 20. studenoga 2012. Na temelju tih informacija činilo se da je društvo ENVC u prošlosti ostvarilo korist od brojnih mjera koje bi mogle predstavljati državnu potporu. Konferencijski poziv s portugalskim nadležnim tijelima obavljen je 16. listopada 2012. Na zahtjev portugalskih nadležnih tijela održan je sastanak između Komisije i portugalskih nadležnih tijela 11. prosinca 2012. Portugal je dostavio dodatne informacije dopisom od 28. prosinca 2012. i elektroničkom poštom od 18. siječnja 2013.

(3) Dopisom od 23. siječnja 2013. Komisija je obavijestila Portugal da je odlučila pokrenuti postupak utvrđen u članku 108. stavku 2. Ugovora o funkcioniranju Europske unije (dalje u tekstu: „UFEU") u pogledu te potpore (dalje u tekstu: „odluka o pokretanju postupka").

(4) Odluka Komisije o pokretanju postupka objavljena je u *Službenom listu Europske unije* ([2]), čime se zainteresirane stranke pozivaju da dostave svoje primjedbe na mjere. Portugal je dostavio svoje primjedbe na odluku o pokretanju postupka dopisom od 12. ožujka 2013. Komisija nije primila primjedbe od zainteresiranih stranaka.

(5) Tijekom službenog istražnog postupka Portugal je dostavio informacije u nekoliko navrata, kao odgovor na zahtjeve Komisije za informacijama. Nadalje, Komisija i portugalska nadležna tijela obavili su telefonske konferencijske pozive 27. svibnja 2013., 29. srpnja 2013., 13. studenoga 2013. i 20. siječnja 2015. Dana 17. ožujka 2014. održan je i sastanak između Komisije i portugalskih nadležnih tijela.

([1]) Državna potpora – Porugal – Državna potpora SA.35546 (2013/C) (ex 2012/NN) – Prethodne mjere u korist društva Estaleiros Navais de Viana do Castelo S.A. – Poziv na dostavu primjedaba prema članku 108. stavku 2. Ugovora o funkcioniranju Europske unije (SL C 95, 3.4.2013., str. 118.).

([2]) Vidi bilješku 1.

(6) Dopisom od 27. veljače 2015. Portugal je od Komisije zatražio da potvrdi da se moguća obveza povrata neće prenijeti na društvo WestSea. U istom dopisu Portugal je pristao odreći se svojih prava na temelju članka 342. UFEU-a u vezi s člankom 3. Uredbe br. 1/1958 ([3]) te je pristao da ova odluka bude donesena i objavljena na engleskom jeziku.

2. **KONTEKST**

2.1. **Korisnik**

(7) ENVC je bilo portugalsko brodogradilište osnovano 1944. i nacionalizirano 1975. Bilo je u potpunom vlasništvu države putem *EMPORDEF-a – Empresa Portuguesa de Defesa (SGPS), S.A.* (dalje u tekstu „EMPORDEF"), odnosno holdinga u stopostotnom državnom vlasništvu koji je kontrolirao nekoliko poduzeća u državnom vlasništvu u obrambenom sektoru.

(8) Do trenutka odluke Komisije o pokretanju postupka (vidi prethodnu uvodnu izjavu 3.), ENVC je zapošljavao oko 638 zaposlenika i bio je jedino brodogradilište u Portugalu koje je moglo graditi ratna plovila ([4]). Brodogradilišni portfelj ENVC-a u tom je trenutku bio ograničen na izgradnju dva broda za prijevoz asfalta za naručitelja Petróleos de Venezuela S.A (dalje u tekstu: „**PDVSA**"), društva u stopostotnom vlasništvu države Venezuele.

(9) ENCV je nekad poslovao na zemljištu pod koncesijom. Ta koncesija dodijeljena je ENVC-u prvi put 1946., a kasnije je izmijenjena 1948., 1949. i 1974. Područje pod koncesijom prošireno je 1989. u pogledu veličine, dok je trajanje koncesije prvobitno bilo do 2006., a kasnije je produljeno do 2031. ([5]).

2.2. **Postupak privatizacije**

(10) U trenutku odluke o pokretanju postupka ENVC je još uvijek bio aktivan na tržištu. Zakonskim dekretom 186/2012 od 13. kolovoza 2012. Vlada je odlučila ponovno privatizirati društvo ([6]).

(11) Privatizacija se trebala provesti u okviru portugalskog Zakona o privatizaciji ([7]). Određena pravila kojima se uređuje privatizacija objavljena su u portugalskom Službenom glasilu, tj. Zakonski dekret 186/2012 13. kolovoza 2012. i Rezolucija Vijeća ministara 73/2012 29. kolovoza 2012. ([8]). Rezolucijom Vijeća ministara 73/2012 razjašnjeno je da se privatizacija treba provesti izravnom prodajom, odnosno bez natječaja, do 95 % temeljnog kapitala ENVC-a.

(12) Portugal je naveo da su EMPORDEF i njegov financijski savjetnik utvrdili više od 70 potencijalnih ulagača. Tri ulagača podnijela su obvezujuće ponude do roka 5. studenoga 2012., ali samo su dvije bile prihvatljive: brazilskog društva Rio Nave Serviços Navais i ruskog društva JSC River Sea Industrial Trading ([9]).

(13) Rezolucijom Vijeća ministara 27/2013 od 17. travnja 2013. portugalska vlada odlučila je odbaciti jedinu valjanu ponudu društva JSC River Sea Industrial Trading (ponuda društva Rio Nave Serviços Navais u međuvremenu je istekla) tvrdeći da su njegovi uvjeti pretjerani i da se ne mogu preuzeti.

([3]) Uredba br. 1 o određivanju jezika koji se koriste u Europskoj ekonomskoj zajednici (SL 17, 6.10.1958., str. 385/58.).

([4]) Na temelju informacija koje je dostavio Portugal, čini se da je vrhunac kapaciteta u pogledu radne snage namijenjene izgradnji plovila za vojne svrhe bio 2005. te je iznosio 33 % ukupne aktivnosti ENVC-a (uključujući izgradnju, popravke i dr.). Od 2006. do 2011. prosječan kapacitet namijenjen vojnoj izgradnji bio je oko 11 %, dok je 2012. pao na nulu zbog otkazivanja narudžbe portugalske vojske za izgradnju ratnih plovila.

([5]) Ugovor o koncesiji izmijenjen je i 2005. i 2007. kako bi se ENVC-u omogućilo davanje u potkoncesiju dijela zemljišta za proizvodnju vjetrogeneratora.

([6]) Taj proces nije bio obuhvaćen Memorandum o razumijevanju o posebnim uvjetima gospodarske politike potpisanim između Portugala i Komisije, Međunarodnog monetarnog fonda i Europske središnje banke.

([7]) *Lei Quadro das Privatizações*, odobren Zakonom br. 11/90 od 5. travnja 1990. i ponovno objavljen Zakonom br. 50/2011 od 13. rujna 2011.

([8]) *Diário da República* br. 156, 13.8.2012., str. 4364. i *Diário da República* br. 167, 29.8.2012., str. 4838.

([9]) Premda je Volstad Maritime podnio obvezujuću ponudu 5. studenoga 2012., diskvalificiran je jer ju je podnio nakon roka u 10 sati.

(14) Zakonskim dekretom 98/2013 od 24. srpnja 2013. portugalska vlada ovlastila je ENVC da dodijeli zemljište na kojem je poslovao u potkoncesiju. Postupak davanja u potkoncesiju pokrenut je 31. srpnja 2013. Ponude su podnijela dva ponuditelja, ali samo se ponuda društva Martifer-Energy Systems SGPS, S.A., zajednički s društvom Navalria-Docas, Construções e Reparações Navais, S.A. (preko njihova zajedničkog društva kćeri WestSea) smatrala prihvatljivom. Portugal je potvrdio da je ponuda društva WestSea odabrana 11. listopada 2013.

(15) S obzirom na financijsku situaciju ENVC-a, koji je do sredine 2013. nagomilao dugove veće od 264 milijuna EUR, portugalska je vlada odlučila likvidirati ENVC Rezolucijom Vijeća ministara 86/2013 od 5. prosinca 2013. Vlada je istovremeno zadužila Upravu ENVC-a da započne s prodajom imovine društva i poveća njezinu vrijednost putem transparentne prodaje.

(16) ENVC je 4. ožujka 2014. održao glavnu skupštinu na kojoj je EMPORDEF, kao jedini dioničar ENVC-a, potvrdio odluku o prodaji imovine ENVC-a i otpuštanju oko 607 zaposlenih u to vrijeme radi likvidacije i raspuštanja društva što je prije moguće.

(17) Nakon poduzimanja potrebnih aranžmana radi poštovanja odluke glavne skupštine ENVC-a, prodaje imovine i otpuštanja zaposlenika, portugalska vlada zatražila je od *Comissão de Recrutamento e Selecção para a Administração Pública* – CRESAP-a (portugalska agencija za odabir i zapošljavanje viših administrativnih dužnosnika) imenovanje skupine za likvidaciju zadužene za likvidaciju ENVC-a. Portugalska nadležna tijela potvrdila su da će se likvidacija ENVCa- provesti idućih mjeseci.

3. **OPIS MJERA**

(18) Na temelju informacija koje je Portugal dostavio tijekom službenog istražnog postupka čini se da je ENVC u prošlosti ostvario korist od nekoliko mjera potpore (dalje u tekstu: „**prethodne mjere**").

(19) Neke od prethodnih mjera dodijelili su EMPORDEF ili portugalska državna riznica u svrhu pokrivanja operativnih troškova i/ili gubitaka ENVC-a od 2006. do 2013. Mjere su sažete u tablici 1. u nastavku.

Tablica 1.

Prethodne mjere odobrene za pokriće operativnih troškova i/ili gubitaka ENVC-a

Datum	Mjera	Davatelj	Iznos (u EUR)
11. svibnja 2006.	Povećanje kapitala ENVC-a	EMPORDEF	24 875 000
2012./2013.	Krediti s kamatama za pokriće operativnih troškova – *vidi Prilog I. za pojedinosti*	EMPORDEF	101 118 066,03
i. 31. siječnja 2006. ii. 11. prosinca 2008. iii. 28. travnja 2010. iv. 27. travnja 2011.	Krediti za rješavanje operativnih troškova	Direção-Geral do Tesouro e Finanças (DGTF)	i. 30 000 000 ii. 8 000 000 iii. 5 000 000 iv. 13 000 000

(20) Dana 11. svibnja 2006. glavna skupština ENVC-a (čiji je jedini član bio EMPORDEF) odlučila je povećati kapital ENVC-a u iznosu od 24,875 milijuna EUR (dalje u tekstu: „**povećanje kapitala iz 2006.**") ([10]). Prema navodima Portugala, povećanje kapitala iz 2006. bilo je potrebno kako bi ENVC-u omogućilo ispunjavanje preuzetih financijskih i komercijalnih obveza (posebno prema portugalskoj mornarici) i provedeno je imajući na umu plan restrukturiranja za ENVC od 17. kolovoza 2005. (vidi uvodnu izjavu 47. u nastavku). Portugal također napominje da je povećanje kapitala iz 2006. bilo potrebno radi poštovanja članka 35. portugalskog Zakona o trgovačkim društvima („*Código das Sociedades Comerciais*)", čija je alternativa smanjenje kapitala ENVC-a ili likvidacija društva.

(21) Nekoliko banaka prestalo je dodjeljivati kredite ENVC-u u 2012. i početkom 2013., te su bile spremne to učiniti samo u odnosu na EMPORDEF. Radi osiguranja nastavka djelatnosti ENVC-a EMPORDEF je, kao njegov jedini dioničar, dodijelio financijsku potporu ENVC-u u obliku višestrukih kredita s kamatama u ukupnom iznosu od 101 118 066,03 EUR (dalje u tekstu: „**krediti iz 2012. i 2013.**") ([11]). Portugal objašnjava da su ti krediti odobreni za pokriće operativnih troškova i za osiguranje prijenosa postojećih bankovnih kredita. Kamatne stope primjenjive na kredite iz 2012. i 2013. ovise o svakom pojedinom ugovoru. Portugal tvrdi da su kamatne stope koje je EMPORDEF primijenio na ENVC zamijenile kamatne stope banaka primjenjive na osnovne kredite EMPORDEF-u. Od veljače 2014.ENVC nije otplatio kredite iz 2012. i 2013. niti je platio kamate.

(22) U konačnici je ENVC 2006., 2008., 2010. i 2011. .osigurao financiranje od ukupno 56 milijuna EUR od portugalske državne riznice („*Direção-Geral do Tesouro e Finanças*" – DGTF) u obliku nekoliko ugovora o kreditu (dalje u tekstu: „**krediti DGTF-a**"). Portugal navodi da su primijenjene kamatne stope bile EURIBOR uvećane za promjenjivi raspon ovisno o ugovoru. Krediti DGTF-a odobreni su za pokriće prethodnih neplaćenih financijskih obveza i novčanih zahtjeva za rješavanje operativnih troškova ENVC-a. Portugal je potvrdio da krediti DGTF-a nisu otplaćeni ([12]).

(23) Portugal je također dostavio informacije o broju ostalih mjera prethodno odobrenih ENVC-u. Mjere su sažete u tablici 2. u nastavku.

Tablica 2.

Ostale prethodne mjere odobrene ENVC-u ([1])

Datum	Mjera	Davatelj	Iznos (u EUR)
29. studenoga 2011.	Pismo namjere za kredit koji je odobrila banka Banco Comercial Português (BCP)	EMPORDEF	990 000
3. studenoga 2011.	Pismo namjere za kredit koji je odobrio BCP	EMPORDEF	400 000
30. rujna 2010.	Pismo namjere za kredit koji je odobrio BCP	EMPORDEF	12 500 000
31. kolovoza 2010.	Pisma namjere za dva stand-by akreditiva koja je izdala banka Caixa Geral de Depósitos (CGD)	EMPORDEF	12 890 000 ([2])
24. lipnja 2010.	Pismo namjere za kredit koji je odobrio BCP	EMPORDEF	5 000 000

([10]) U svom podnesku od 28. prosinca 2012. Portugal se pozvao na povećanje kapitala navodno provedeno 2009. Međutim, tijekom službenog istražnog postupka Portugal je potvrdio da u 2009. nije došlo do povećanja kapitala.

([11]) Ta mjera uključuje EMPORDEF-ovo preuzimanje duga ENVC-a Parvaloremu u iznosu od 5 111 910,08 EUR, kao i obračunate i neplaćene kamate u iznosu od 5 281 882,02 EUR.

([12]) Portugal je naveo da je ENVC platio kamate u vezi s kreditima DGTF-a iz 2006. i 2008. u pet navrata od 2006. do 2010. u ukupnom iznosu od 3 291 293,50 EUR.

Datum	Mjera	Davatelj	Iznos (u EUR)
25. studenoga 2009.	Pismo namjere za revolving kredit CGD-a	EMPORDEF	15 000 000
7. rujna 2009.	Pismo namjere za revolving kredit banke Banco Espírito Santo (BES)	EMPORDEF	4 500 000
26. lipnja 2008.	Pismo namjere za BCP kao jamstvo za uspješno izvršenje posla u vezi s dva ugovora o brodogradnji	EMPORDEF	14 512 500
8. siječnja 2007.	Pismo namjere za revolving kredit CGD-a	EMPORDEF	5 000 000
—	Potpora za brodogradnju 2000. – 2005. ([3]) – *vidi Prilog II. za pojedinosti*	DGTF	27 129 933,20
—	Potpora za profesionalnu izobrazbu 2005. – 2006. ([4])	DGTF	257 791
23. prosinca 2009.	Potpora za izgradnju broda Atlântida	EMPORDEF	37 000 000

([1]) Odluka o pokretanju postupka uključila je, među ostalim mjerama, pismo namjere EMPORDEF-a u vezi s akreditivima koje je izdao CGD u iznosu od 12 890 000 EUR. Tijekom službenog istražnog postupka Portugal je objasnio da je ta mjera opisana u uvodnoj izjavi 24.

([2]) Tijekom službenog istražnog postupka Portugal je objasnio da je iznos obuhvaćen stand-by akreditivima bio 12 890 000 EUR, odnosno 10 % troškova izgradnje dva broda za prijevoz asfalta (128 900 000 EUR). Osim toga, Portugal je objasnio da je ugovor za izdavanje stand-by akreditiva sklopljen 2010., a ne 2012. kako je navedeno u odluci o pokretanju postupka.

([3]) Prema podacima koje je dostavio Portugal, potpora u korist brodogradnje dodijeljena je u obliku subvencija povezanih s 14 ugovora u razdoblju 2000. – 2005., a ne 2000. – 2007. kako je navedeno u odluci o pokretanju postupka.

([4]) Portugal je objasnio da je potpora za profesionalnu izobrazbu dodijeljena 2005. i 2006., a ne u razdoblju od 2000. – 2007., kako je navedeno u odluci o pokretanju postupka.

(24) ENVC je 2010. sklopio ugovor s PDVSA-om za izgradnju dva broda za prijevoz asfalta. Vrijednost ugovora za svaki brod iznosila je 64,45 milijuna EUR, odnosno ukupno 128,9 milijuna EUR. Prema ugovoru o izgradnji PDVSA je trebao ENVC-u uplatiti predujam od 10 % ukupne cijene ugovora, odnosno 12,89 milijuna EUR, uz prethodni uvjet dobivanja dva stand-by akreditiva, koji su poslužili u svrhu jamstva za predujam PDVSA u slučaju da ENVC ne ispuni svoje ugovorne obveze. Ta dva stand-by akreditiva izdao je CGD na temelju pisama namjere EMPORDEF-a i povučeni su 28. veljače 2014. i 31. ožujka 2014.

(25) Portugal objašnjava da je od 2007. do 2011. EMPORDEF izdao i brojna druga pisma namjere i jamstva u korist sporazuma o financiranju između ENVC-a i poslovnih banaka (pisma namjere navedena u prethodnoj uvodnoj izjavi 24. i u ovoj uvodnoj izjavi, dalje u tekstu pod zajedničkim nazivom „**pisma namjere**” – u ukupnom iznosu od 70 792 500 EUR). Portugal napominje da EMPORDEF nikada ENVC-u nije naplatio pisma namjere.

(26) U razdoblju od 2000. do 2005. ENVC je primio brojne subvencije za aktivnosti brodogradnje u iznosu od 27 129 933,20 EUR (dalje u tekstu: „**subvencije u brodogradnji**”). Taj iznos odgovara višestrukim nepovratnim subvencijama za izgradnju određenog broja brodova i tankera, koje su prema tvrdnjama Portugala dodijeljene u skladu sa Zakonskim dekretom 296/89 kojim se provodi Direktiva Vijeća 87/167/EEZ ([13]).

([13]) Direktiva Vijeća 87/167/EEZ od 26. siječnja 1987. o potporama brodogradnji (SL L 69, 12.3.1987., str. 55.).

(27) ENVC je 2005. i 2006. primio i financijsku potporu za profesionalnu izobrazbu u iznosu od 257 791 EUR (dalje u tekstu: „**subvencije za profesionalnu izobrazbu**") u okviru Operativnog programa za zapošljavanje, izobrazbu i socijalni razvoj (POEFDS) koji je sponzorirao Europski socijalni fond.

(28) U vezi s brodom Atlântida Portugal objašnjava da je njegova izgradnja bila predmet međunarodnog javnog natječaja 2006. u kojem su sudjelovali samo ENVC i još jedno društvo. Međutim, obje ponude odbijene su jer nisu poštovale potrebne uvjete natječaja. Kasnije je izgradnja brodova dodijeljena ENVC-u izravnom pogodbom s Atlanticolineom, javnim društvom nadležnim za oceanski prijevoz u Azorima. Početna vrijednost ugovora za brod Atlântidu iznosila je 39,95 milijuna EUR, a zatim se povećala na 45,35 milijuna EUR. Atlanticoline je kasnije raskinuo svoj ugovor s ENVC-om tvrdeći da brod Atlântida ne može postići propisanu brzinu.

(29) Kako bi prekinuo sukob između Atlanticolinea i ENVC-a, EMPORDEF je 23. prosinca 2009. primio kredit od CGD-a u iznosu od 37 milijuna EUR. U ugovoru o kreditu navedeno je da će EMPORDEF iskoristiti kredit kako bi ENVC-u osigurao potrebna sredstva radi okončanja postupka s Atlanticolineom. Zaračunata kamatna stopa bila je 6-mjesečni EURIBOR uvećana za raspon od 2 % (dalje u tekstu: „**kredit za brod Atlântida**").

(30) Dovršeni brod bio je predmet natječaja tijekom 2014. Taj postupak prodaje objavljen je u nacionalnim i međunarodnim novinama, a cijena je bila jedini kriterij za odabir pobjednika natječaja. Ugovor o kupoprodaji s kupcem (Mystic Cruises SA) u iznosu od 8,75 milijuna EUR potpisan je 30. rujna 2014.

4. ODLUKA O POKRETANJU POSTUPKA

(31) Komisija je 23. siječnja 2013. odlučila pokrenuti službeni istražni postupak. U odluci o pokretanju postupka preliminarna ocjena Komisije bila je da bi se ENVC mogao smatrati poduzećem u teškoćama u smislu Smjernica Zajednice o državnim potporama za sanaciju i restrukturiranje poduzeća u teškoćama iz 2004. ([14]) (dalje u tekstu: „**Smjernice za sanaciju i restrukturiranje iz 2004.**"), posebno s obzirom na značajne gubitke ENVC-a barem od 2000.

(32) Premda je Komisija u svojoj odluci o pokretanju postupka naglasila da su joj dostavljene ograničene informacije o prethodnim mjerama, donijela je preliminarnu ocjenu da su sve one predstavljale državna sredstva i da se mogu pripisati državi ([15]). Preliminarno mišljenje Komisije bilo je da su i prethodne mjere ENVC-u osigurale neopravdanu prednost, s obzirom na to da se nije činilo vjerojatnim da bi razuman privatni subjekt dodijelio prethodne mjere ENVC-u s obzirom na teškoće ENVC-a u to vrijeme. Prednost bi po prirodi bila selektivna s obzirom na to da je ENVC bio njezin jedini korisnik.

(33) Komisija je navela da će prethodne mjere vjerojatno utjecati i na trgovinu među državama članicama jer se ENVC tržišno natjecao s brodogradilištima iz ostalih država članica Europske unije i iz ostatka svijeta. Prethodne mjere tako su ENVC-u omogućile nastavak poslovanja tako da se nije morao suočiti, kao drugi konkurenti, s posljedicama koje bi uobičajeno uslijedile zbog njegovih loših financijskih rezultata.

(34) Na temelju prethodno navedenoga u preliminarnoj ocjeni Komisije navodi se da prethodne mjere predstavljaju državnu potporu u smislu članka 107. stavka 1. UFEU-a. S obzirom na to da bi prethodne mjere bile odobrene kršenjem obveza obavješćivanja i neprimjenjivanja mjera utvrđenim u članku 108. stavku 3. UFEU-a, Komisija je navela da se čini da predstavljaju nezakonitu državnu potporu.

([14]) SL C 244, 1.10.2004., str. 2. Dana 1. kolovoza 2014. stupile su na snagu Smjernice o državnim potporama za sanaciju i restrukturiranje nefinancijskih poduzetnika u teškoćama (SL C 249, 31.7.2014., str. 1.) (dalje u tekstu: „Smjernice za sanaciju i restrukturiranje iz 2014."). U skladu s točkom 135. Smjernica za sanaciju i restrukturiranje iz 2014., Komisija će ove smjernice primjenjivati od 1. kolovoza 2014. do 31. prosinca 2020. Međutim, u skladu s točkom 138. Smjernica za sanaciju i restrukturiranje iz 2014., prethodne mjere koje su predmet ove odluke ispitivat će se na temelju smjernica koje su se primjenjivale u trenutku odobrenja potpora, odnosno Smjernica za sanaciju i restrukturiranje iz 2004. (ili, prema potrebi, Smjernica Zajednice o državnim potporama za sanaciju i restrukturiranje poduzeća u teškoćama iz 1999. (SL C 288, 9.10.1999., str. 2. – dalje u tekstu: „Smjernice za sanaciju i restrukturiranje iz 1999.").

([15]) U pogledu EMPORDEF-a Komisija je u uvodnim izjavama 46. do 48. odluke o pokretanju postupka primijetila da se njegove odluke mogu pripisati portugalskoj državi u smislu sudske prakse *Stardust Marine* (presuda u predmetu *Francuska protiv Komisije*, C-482/99, EU:C:2002:294).

(35) Komisija je izrazila i sumnje u spojivost prethodnih mjera s unutarnjim tržištem, posebno zato što portugalska nadležna tijela nisu predvidjela moguće osnove za spojivost.

(36) Komisija je ipak procijenila bi li neke od mogućih osnova za spojivost utvrđene u UFEU-u bile *prima facie* primjenjive na prethodne mjere. Nakon odbacivanja primjenjivosti izuzetaka utvrđenih u članku 107. stavku 2. UFEU-a, Komisija je preliminarno primijetila da bi se mogli primijeniti samo izuzeci utvrđeni u članku 107. stavku 3. točki (c) UFEU-a.

(37) Komisija je napomenula da se ne čini da su prethodne mjere odobrene u skladu s posebnim pravilima o državnim potporama primjenjivim na brodograđevnu industriju u vrijeme kada su prethodne mjere odobrene, tj. Okvirom o državnim potporama brodogradnji ([16]) ili njegovim prethodnicima ([17]). S obzirom na činjenicu da se činilo da je ENVC poduzeće u teškoćama u smislu Smjernica za sanaciju i restrukturiranje iz 2004. u vrijeme kada su dodijeljene prethodne mjere, Komisija je navela da se činilo da je relevantna osnova spojivosti uključivala samo potporu za sanaciju i restrukturiranje poduzeća u teškoćama prema članku 107. stavku 3. točki (c) UFEU-a, tj. Smjernicama za sanaciju i restrukturiranje iz 2004.

(38) Komisija je navela da se čini da nisu ispunjeni uvjeti za potporu za sanaciju utvrđeni u odjeljku 3.1 Smjernica za sanaciju i restrukturiranje iz 2004. U vezi s potporom za restrukturiranje, kako je određena u odjeljku 3.2 Smjernica za sanaciju i restrukturiranje iz 2004., Komisija je primijetila da Portugal nije uspio dokazati postojanje bilo kojeg potrebnog elementa kako bi se prethodne mjere smatrale spojivom potporom za restrukturiranje (plan restrukturiranja, vlastiti doprinos, kompenzacijske mjere itd.). Komisiji su stoga nedostajali dokazi o tome može li se bilo koja prethodna mjera smatrati spojivom na temelju Smjernica za sanaciju i restrukturiranje kao potpora za sanaciju ili restrukturiranje.

(39) S obzirom na navedeno, Komisija je izrazila sumnje u spojivost prethodnih mjera u korist ENVC-a s unutarnjim tržištem.

(40) Osim toga, Komisija je dala nekoliko primjedaba na mjere koje je Portugal planirao u kontekstu privatizacije ENVC-a. Premda planirane mjere uz privatizaciju ENVC-a nisu bile predmet odluke o pokretanju postupka, Komisija je, s obzirom na ekonomsku situaciju ENVC-a i prirodu planiranih mjera, smatrala vjerojatnim da bi te mjere sadržavale državnu potporu. Komisija međutim napominje da je Portugal odbio jedinu valjanu ponudu za privatizaciju ENVC-a, te da je umjesto toga odlučio likvidirati društvo (vidi prethodne uvodne izjave 14. do 15.). Na temelju toga Komisija smatra da planirane mjere uz privatizaciju ENVC-a nisu bile provedene, te stoga neće biti razmatrane u ovoj odluci.

5. **PRIMJEDBE PORTUGALA NA ODLUKU O POKRETANJU POSTUPKA**

(41) U svojim primjedbama na odluku Komisije o pokretanju postupka, Portugal je napomenuo da je, usprkos gubicima koje je ENVC nagomilao od 2000., a posebno od 2009., odluka da se društvo održi tako što mu se osiguraju dovoljna sredstva bilo razumno rješenje za EMPORDEF u skladu s logikom načela subjekta u tržišnom gospodarstvu (dalje u tekstu: „STG”).

(42) U pogledu teškoća ENVC-a Portugal je napomenuo da je ozbiljnost njegove financijske situacije postala očigledna tek 2009./2010., te da je njezina nepovratnost bila prepoznata tek u godišnjim izvješćima društva za 2012.

(43) Portugal je objasnio i da je do **povećanja kapitala iz 2006.** došlo zbog zakonske obveze na temelju članka 35. portugalskog Zakona o trgovačkim društvima. Prema toj odredbi, kada je izgubljena polovina temeljnog kapitala nekog društva, i. društvo se mora raspustiti, ii. temeljni kapital mora se smanjiti za iznos koji nije niži od vlastitog kapitala („*capital próprio*”) društva ili iii. dioničari društva moraju pridonijeti temeljnom kapitalu. Na temelju toga dioničari ENVC-a odlučili su 2006. uložiti 24,875 milijuna EUR kapitala u društvo.

([16]) SL C 364, 14.12.2011., str. 9.
([17]) Okvir o državnim potporama brodogradnji iz 2004. (SL C 317, 30.12.2003., str. 11.) i Uredba Vijeća (EZ) br. 1540/98 od 29. lipnja 1998. o utvrđivanju novih pravila o potporama brodogradnji (SL L 202, 18.7.1998., str. 1.).

(44) Prema navodima Portugala ta odluka donesena je u uvjerenju da alternativne mogućnosti prema članku 35. portugalskog Zakona o trgovačkim društvima ENVC-u ne bi omogućile ispunjavanje njegovih financijskih i komercijalnih obveza (posebno prema portugalskoj mornarici). ENVC je od 2006. u svojoj knjizi narudžbi imao 15 projekata izgradnje u ukupnom iznosu od 386 milijuna EUR.

(45) Portugal tvrdi da bi se i ulagač u tržišnom gospodarstvu odlučio za povećanje kapitala ENVC-a i omogućio mu nastavak poslovanja, čime bi ojačao njegovu konkurentnost na tržištu brodogradnje.

(46) Portugal je u svom podnesku od 14. veljače 2014. naveo da je odluka o povećanju kapitala iz 2006. donesena imajući na umu ne samo portfelj društva već i plan restrukturiranja za ENVC iz kolovoza 2005.

(47) Plan restrukturiranja, čiji je nacrt dostavljen, izradila je banka Banco Português de Investimento S.A. (dalje u tekstu: „BPI"), a obuhvatio je razdoblje 2005. – 2009. Prema planu restrukturiranja ENVC bi se trebao usredotočiti na vojne djelatnosti kako bi ponovno uspostavio održivost premda se u njemu utvrđuje da financijska i ekonomska održivost ENVC-a ovisi o sposobnosti uprave, ispunjenju postojećih ugovora i razvoju tržišta brodogradnje.

(48) U planu restrukturiranja nisu navedeni troškovi povezani s neispunjavanjem ugovora dostupnih ENVC-u u to vrijeme. Međutim, troškovi povezani sa zatvaranjem društva (uključujući otpuštanje zaposlenika i zakonsko uređenje obveza) procijenjeni su na 175 milijuna EUR. Prema navodima Portugala, s obzirom na to da bi likvidacija bila skuplja od povećanja kapitala, ta mogućnost nije zadržana.

(49) Portugal nadalje objašnjava da je planom restrukturiranja prepoznata potreba za potporom ENVC-u jer društvo nije bilo sposobno samostalno nastaviti poslovanje u 2005. – 2007. Međutim, Portugal napominje da je u izvješću iz 2009. tijela nadležnog za nadzor portugalskih javnih društava *Inspecção-Geral de Finanças* (IGF) navedeno da plan restrukturiranja ENVC-a nije bio dovoljno proveden i da su financijska i ekonomska predviđanja za razdoblje 2008. – 2011. bila preoptimistična.

(50) U vezi s **kreditima iz 2012. i 2013.** Portugal tvrdi da su kamatne stope koje su se primjenjivale na ENVC bile iste kao i one koje je EMPORDEF uspio dobiti na tržištu. Stoga bi se trebalo smatrati da su kamatne stope usklađene s tržišnim uvjetima i da ne podrazumijevaju potporu. Prema navodima Portugala, s obzirom na to da je EMPORDEF bio jedini dioničar ENVC-a, mogao bi se smatrati odgovornim za dugove i obveze ENVC-a u zadnjoj instanci. Stoga Portugal tvrdi da EMPORDEF nije povećao svoj rizik dodatno se izlažući ENVC-u putem kredita iz 2012. i 2013.

(51) U svom podnesku od 14. veljače 2014. Portugal je objasnio da od veljače 2014. ENVC nije vratio kredite iz 2012. i 2013. niti je platio kamate. Nadalje, Portugal je napomenuo i da su krediti ENVC-u, prema potrebi, bili popraćeni pismima namjere koje je izdao EMPORDEF.

(52) U vezi s **kreditima DGTF-a** odobrenim 2006., 2008., 2010. i 2011., Portugal smatra da su dodijeljeni prema tržišnim uvjetima jer je primjenjiva kamatna stopa bila EURIBOR uvećana za promjenjivi raspon ovisno o svakom ugovoru o kreditu. Portugal navodi i da su krediti DGTF-a dodijeljeni imajući na umu knjigu narudžbi ENVC-a, na kojoj bi se temeljila razumna očekivanja da bi ENVC mogao otplatiti kredite.

(53) Portugal naglašava i da je korištenje **pisama namjere** uobičajeno među privatnim subjektima kao mehanizam jamstva pristupa financijskim tržištima za društva s manjim mogućnostima zaduživanja. Portugal navodi da bi se EMPORDEF u svakom slučaju smatrao odgovornim za dugove ENVC-a u zadnjoj instanci jer je njegov jedini dioničar. U svakom slučaju Portugal utvrđuje da EMPORDEF nikada ENVC-u nije naplatio pisma namjere.

(54) U pogledu **subvencija u brodogradnji** Portugal tvrdi da su dodijeljene u skladu sa Zakonskim dekretom 296/89, kojim se provodi Direktiva 87/167/EEZ, te da bi stoga predstavljale spojivu potporu brodograđevnoj industriji. U pogledu **subvencija za profesionalnu izobrazbu** Portugal tvrdi da su dodijeljene svim društvima koja ispunjavaju zakonske uvjete i da stoga ENVC-u ne bi osigurale neopravdanu selektivnu prednost.

(55) U vezi s **brodom Atlântida** Portugal napominje da je njegova tržišna vrijednost od lipnja 2012. procijenjena na 29,24 milijuna EUR uzimajući u obzir, između ostalog, ekonomsku zastarjelost i fizičku i funkcionalnu amortizaciju. U tom kontekstu Portugal tvrdi da ne postoje razlozi zbog kojih bi se smatralo da izgradnja broda predstavlja neopravdanu prednost za ENVC, imajući na umu da je trošak izgradnje bio veći od ugovorne cijene.

6. **OCJENA MJERA**

(56) Ovom se Odlukom u prvom redu nastoji riješiti pitanje je li ENVC poduzeće u teškoćama u smislu Smjernica za sanaciju i restrukturiranje iz 2004. ([18]). Zatim se analizira predstavljaju li mjere koje se ocjenjuju državnu potporu ENVC-u u smislu članka 107. stavka 1. UFEU-a, te zatim je li takva potpora, ako postoji, zakonita i spojiva s unutarnjim tržištem.

6.1. **Teškoće ENVC-a**

(57) Kako je prethodno navedeno u uvodnoj izjavi 42., Portugal tvrdi da je ozbiljnost ENVC-ove financijske situacije postala očigledna tek 2009./2010., te da je njezina nepovratnost bila prepoznata tek u godišnjim izvješćima društva za 2012.

(58) Komisija naglašava mišljenja koja je izrazila u svojoj odluci o pokretanju postupka. U skladu s uvodnom izjavom 9. Smjernica za sanaciji i restrukturiranje iz 2004. Komisija smatra da je poduzeće u teškoćama ako nije sposobno, bilo vlastitim sredstvima ili sredstvima koja može osigurati od svojih vlasnika/dioničara ili vjerovnika, spriječiti gubitke koji bi bez vanjske intervencije javnih tijela vlasti gotovo sigurno kratkoročno ili srednjoročno ugrozili njegov opstanak.

(59) U uvodnoj izjavi 10. Smjernica za sanaciju i restrukturiranje iz 2004. navodi se da se smatra da je društvo s ograničenom odgovornošću u teškoćama ako je više od polovine temeljnog kapitala nestalo, a više od četvrtine tog kapitala izgubljeno u prethodnih dvanaest mjeseci ili ako ispunjava uvjete za pokretanje stečajnog postupka na temelju nacionalnih propisa.

(60) U uvodnoj izjavi 11. Smjernica za sanaciju i restrukturiranje iz 2004. dodaje se da se može smatrati, i ako nisu ispunjeni uvjeti iz uvodne izjave 10., da je poduzeće u teškoćama posebno ako su prisutni uobičajeni znakovi poduzeća u teškoćama, primjerice povećavanje gubitaka, smanjenje prometa, rast zaliha, višak kapaciteta, smanjenje novčanih tokova, rast duga, rast troškova kamata i smanjenje ili nulta neto vrijednost imovine.

(61) Komisija napominje da je ENVC društvo s ograničenom odgovornošću koje je barem od 2000. stalno bilježilo znatne gubitke. (vidi tablicu 3. u nastavku):

Tablica 3.

Neto rezultati ENVC-a od 2000. do 2013.

	Neto rezultat (u milijunima EUR)
2000.	– 2,72
2001.	– 4,98
2002.	– 11,12

([18]) Vidi prethodnu bilješku 14.

	Neto rezultat (u milijunima EUR)
2003.	– 26,87
2004.	– 27,02
2005.	– 14,38
2006.	– 5,26
2007.	– 8,04
2008.	– 12,07
2009.	– 22,26
2010.	– 41,90
2011.	– 22,70
2012.	– 8,78
2013.	– 52,42

Izvor: godišnja izvješća EMPORDEF-a za 2006., 2007., 2008., 2012. i 2013. (dostupna na http://www.empordef.pt/main.html), godišnja izvješća ENVC-a za 2001., 2002., 2003., 2009., 2010. i 2011.

(62) Osim znatnih gubitaka ENVC-a koji su prva naznaka teškoća društva, prisutni su i neki drugi uobičajeni znakovi poduzeća u teškoćama u smislu Smjernica za sanaciju i restrukturiranje iz 2004. Na primjer, promet ENVC-a bio je barem od 2008. u stalnom padu, tj. pao je sa 129,62 milijuna EUR te godine na 55,58 milijuna EUR 2009., zatim na 20,22 milijuna EUR 2010. i na 15,11 milijuna EUR 2011. Premda se 2012. promet povećao (30,38 milijuna EUR) zbog nekih dodatnih radova za brod za logističku potporu ([19]), bio je to jednokratan događaj, te se promet 2013. ponovno znatno smanjio na 3,79 milijuna EUR.

(63) Nadalje, ENVC je barem od 2009. bilježio negativni vlasnički kapital: – 25,62 milijuna EUR 2009., – 74,49 milijuna EUR 2010., – 129,63 milijuna EUR 2011., – 142,45 milijuna EUR 2012. i – 193,46 milijuna EUR 2013. ([20]).

(64) Prema navodima Portugal (vidi prethodnu uvodnu izjavu 43.), povećanje kapitala iz 2006. bilo je potrebno radi poštovanja članka 35. portugalskog Zakona o trgovačkim društvima, čija je alternativa bila smanjenje kapitala ENVC-a ili likvidacija društva. Nadalje, u planu restrukturiranja koji je izradio BPI iz kolovoza 2005. (vidi prethodnu uvodnu izjavu 47.), naglašeno je da je ENVC od kraja 2003. bio u tehničkom stečaju („*falência técnica*"). Naposljetku, Komisija napominje da se u izvješću IGF-a iz 2009. navodi da je ENVC od 31. prosinca 2005. i na kraju 2008. ponovno bio u tehničkom stečaju. Stoga se čini da je u trenutku tehničkog stečaja ENVC pokazivao sve znakove stečaja, osim što mjerodavni sud nije službeno proglasio njegov stečaj. To ukazuje na to da je barem krajem 2003., 2005. i 2008. društvo ispunilo uvjete za pokretanje stečajnog postupka na temelju nacionalnih propisa u skladu s uvodnom izjavom 10. Smjernica za sanaciju i restrukturiranje iz 2004.

(65) S obzirom na prethodno navedeno Komisija zaključuje da je ENVC bio poduzeće u teškoćama u smislu Smjernica za sanaciju i restrukturiranje iz 2004. u trenutku kada su odobrene sve prethodne mjere.

([19]) Izvor: godišnje izvješće EMPORDEF-a za 2012.

([20]) Izvor: godišnja izvješća EMPORDEF-a za 2012. i 2013. Iz godišnjih izvješća ENVC-a za 2001., 2002. i 2003. proizlazi da je ENVC bilježio ukupni negativni vlasnički kapital 2000. (– 5,99 milijuna EUR), 2001. (– 10,97 milijuna EUR), 2002. (– 22,09 milijuna EUR) i 2003. (– 48,97 milijuna).

6.2. **Postojanje potpore**

(66) Na temelju članka 107. stavka 1. UFEU-a svaka potpora koju dodijeli država članica ili koja se dodjeljuje putem državnih sredstava u bilo kojem obliku, kojom se narušava ili prijeti da će narušiti tržišno natjecanje stavljanjem određenih poduzetnika ili proizvodnje određene robe u povoljniji položaj, nespojiva je s unutarnjim tržištem u mjeri u kojoj utječe na trgovinu među državama članicama.

(67) Kako bi se zaključilo postoji li državna potpora, mora se stoga procijeniti jesu li za utvrđene mjere ispunjeni kumulativni kriteriji iz članka 107. stavka 1. UFEU-a (tj. prijenos državnih sredstava, selektivna prednost, moguće narušavanje tržišnog natjecanja i učinak na trgovinu u EU-u).

(68) Komisija u tom pogledu već navodi da Portugal ne osporava karakter državne potpore **subvencija u brodogradnji** jer su one prema navodima portugalskih nadležnih tijela dodijeljene u skladu sa Zakonskim dekretom 296/89 kojim se provodi Direktiva 87/167/EEZ. Komisija će procijeniti njihovu spojivost s unutarnjem tržištem u odjeljku 6.4 u nastavku.

(69) U vezi sa **subvencijama za profesionalnu izobrazbu** dodijeljenim 2005. i 2006. u iznosu od 257 791 EUR, Portugal tvrdi da su odobrene u okviru Operativnog programa za zapošljavanje, izobrazbu i socijalni razvoj (POEFDS) koji je sponzorirao Europski socijalni fond. Komisija napominje da ta sredstva sama po sebi predstavljaju državnu potporu jer ih je dodijelila država članica u kontekstu strukturnih fondova za razdoblje 2000. – 2006. Komisija će stoga izravno procijeniti njihovu spojivost s unutarnjem tržištem u odjeljku 6.4 u nastavku.

6.2.1. *Državna sredstva i pripisivanje odgovornosti*

(70) Portugal ne osporava preliminarne nalaze Komisije u skladu s odlukom o pokretanju postupka u vezi s postojanjem državnih sredstava i pripisivanjem odgovornosti.

(71) Komisija u prvom redu ističe da su krediti DGTF-a, subvencije u brodogradnji i subvencije za profesionalnu izobrazbu dodijeljeni izravno iz državnog proračuna (uglavnom putem DGTF-a), te stoga nema sumnje da te prethodne mjere predstavljaju državna sredstva i da se mogu pripisati državi.

(72) U pogledu EMPORDEF-a Komisija smatra i da su njegova postupanja uključivala državna sredstva (s obzirom na to da država izravno osigurava proračun EMPORDEF-a) i da se ta postupanja mogu pripisati državi u smislu sudske prakse *Stardust Marinea* ([21]). Komisija u prvom redu napominje da se radi o javnom holdingu u stopostotnom vlasništvu države: DGTF je u ime države jedini dioničar EMPORDEF-a. Osim toga, EMPORDEF je pod neposrednim nadzorom Ministarstva financija i javne uprave u pogledu financijskog nadzora i Ministarstva nacionalne obrane u pogledu sektorskog nadzora ([22]).

(73) Nadalje, prema internetskoj stranici EMPORDEF-a njegovo poslovanje usklađeno je s ciljevima, politikama i glavnim ciljevima koje je utvrdio njegov jedini dioničar, tj. država ([23]). Osim toga, predsjednika EMPORDEF-a i njegove izvršne direktore neposredno imenuje ministar nacionalne obrane ([24]).

([21]) Presuda u predmetu *Francuska protiv Komisije*, C-482/99, EU:C:2002:29.
([22]) Izvor: http://www.empordef.pt/main.html.
([23]) Izvor: http://www.empordef.pt/uk/main.html.
([24]) Vidi popis imenovanja na internetskoj stranici Ministarstva nacionalne obrane (http://www.portugal.gov.pt/pt/o-governo/nomeacoes/ministerio-da-defesa-nacional.aspx). Vidi nadalje internetsku stranicu EMPORDEF-a (http://www.empordef.pt/main.html) kao i nekoliko priopćenja za tisak, na primjer http://www.dn.pt/inicio/portugal/interior.aspx?content_id=1768612 ili http://www.dn.pt/inicio/portugal/interior.aspx?content_id=1950754.

(74) Osim toga, pravila kojima se uređuje planirana privatizacija ENVC-a (vidi prethodni odjeljak 2.2) jasno ukazuju na to da konačnu odluku treba donijeti portugalska vlada, a ne EMPORDEF. U pogledu neizravnih dokaza Komisija napominje da je portugalsko Ministarstvo nacionalne obrane 4. siječnja 2012. izdalo priopćenje za tisak u kojem se navodi sljedeće: „*Ministarstvo nacionalne obrane odlučilo je 2. srpnja 2011. obustaviti raspuštanje [ENVC-a]. Ministarstvo nacionalne obrane u kolovozu je ovlastilo novu upravu EMPORDEF-a da pronađe rješenje kojim bi se izbjeglo raspuštanje i zatvaranje ENVC-a.*" ([25]). Nadalje, ministar nacionalne obrane u nekoliko je navrata javno najavio korake koji će se poduzeti u pogledu planirane privatizacije ENVC-a ([26]). Nakon što su odbačeni planovi o privatizaciji, portugalska vlada ovlastila je EMPORDEF da poduzme potrebne mjere u pogledu ENVC-a ([27]).

(75) U svjetlu navedenog, Komisija zaključuje da se postupanja EMPORDEF-a mogu pripisati državi i da su prethodne mjere koje je odobrio ENVC-u uključivale državna sredstva.

6.2.2. *Selektivna prednost*

(76) U pogledu toga jesu li prethodne mjere ENVC-u osigurale neopravdanu selektivnu prednost, Komisija napominje da Portugal smatra da to nije slučaj za većinu prethodnih mjera jer bi bile u skladu sa STG načelom.

(77) U svojoj odluci o pokretanju postupka Komisija je navela da se, usprkos ograničenim informacijama dostupnim u tom trenutku, nije činilo vjerojatnim da bi razuman privatni subjekt ENVC-u dodijelio prethodne mjere. S obzirom na teškoće ENVC-a u tom trenutku preliminarno mišljenje Komisije bilo je da razuman tržišni subjekt, koji posluje pod tržišnim uvjetima, ne bi osigurao takvo financiranje društvu poput ENVC-a. Komisija je preliminarno zaključila da bi i prednost po prirodi bila selektivna s obzirom na to da je ENVC bio njezin jedini korisnik.

(78) U pogledu **povećanja kapitala iz 2006.** Komisija ne dijeli mišljenje Portugala da bi se STG odlučio za povećanje kapitala ENVC-a umjesto njegove likvidacije kako bi društvu omogućio nastavak poslovanja na tržištu brodogradnje, posebno u pogledu knjige narudžbi koja je u tom trenutku sadržavala 15 projekata izgradnje u iznosu od 386 milijuna EUR (vidi prethodnu uvodnu izjavu 44.).

(79) Komisija u prvom redu napominje da bi razuman tržišni subjekt razmotrio bi li ekonomski racionalnije bilo likvidirati društvo ili osigurati dodatni kapital, imajući na umu loše financijske rezultate ENVC-a od 2000. do 2006. i uzimajući u obzir mjere koje je država već odobrila ENVC-u prije povećanja kapitala iz 2006. (tj. jedan od kredita DGTF-a u iznosu od 30 milijuna EUR odobren u siječnju/veljači 2006., subvencije u brodogradnji u vrijednosti većoj od 27 milijuna EUR i subvencije za profesionalnu izobrazbu).

(80) Premda se činilo da iznos knjige narudžbi premašuje iznos ostvaren od tih prethodnih mjera, mišljenje je Komisije da bi razuman tržišni subjekt uzeo u obzir i vjerojatnost da bi ENVC bio u mogućnosti izvršiti izgradnje

([25]) Izvorni tekst na portugalskom jeziku glasi: „*[…] no passado dia 2 de julho de 2011 o Ministério da Defesa Nacional decidiu suspender o desmantelamento dos Estaleiros Navais de Viana do Castelo. Em agosto, o Ministério da Defesa Nacional mandatou a nova administração da Empordef para que fosse encontrada uma solução que evitasse esse desmantelamento e encerramento dos ENVC*". Vidi http://www.portugal.gov.pt/pt/os-ministerios/ministerio-da-defesa-nacional/mantenha-se-atualizado/20120104-mdn-envc.aspx.

([26]) Vidi, primjerice, http://www.portugal.gov.pt/pt/os-ministerios/ministerio-da-defesa-nacional/mantenha-se-atualizado/20120319-mdn-modelo-reprivatizacao.aspx, http://www.portugal.gov.pt/pt/os-ministerios/ministerio-da-defesa-nacional/mantenha-se-atualizado/20120502-mdn-envc.aspx i http://www.portugal.gov.pt/pt/os-ministerios/ministerio-da-defesa-nacional/mantenha-se-atualizado/20120713-seamdn-envc.aspx.

([27]) Vidi, primjerice, http://www.portugal.gov.pt/pt/os-ministerios/ministro-da-presidencia-e-dos-assuntos-parlamentares/documentos-oficiais/20131205-comunicado-cm.aspx. Uključivanje države u postupanja EMPORDEF-a dodatno dokazuje sljedeće priopćenje za tisak portugalske vlade: http://www.portugal.gov.pt/pt/os-ministerios/ministerio-da-defesa-nacional/mantenha-se-atualizado/20140205-mdn-comunicado-estaleiros.aspx.

uz dobit i/ili unutar ugovornih rokova kako bi izbjegao plaćanje kazni ([28]). U skladu s informacijama koje je dostavio Portugal, ništa ne ukazuje na to da je EMPORDEF proveo te analize u trenutku provedbe povećanja kapitala 2006.

(81) Osim toga, Portugal napominje da su, u skladu s planom restrukturiranja koji je BPI izradio u kolovozu 2005., troškovi povezani sa zatvaranjem ENVC-a procijenjeni na 175 milijuna EUR. Prema navodima Portugala, s obzirom na to da bi likvidacija bila skuplja od povećanja kapitala, ta mogućnost nije zadržana.

(82) U tom pogledu Komisija napominje da procjena koju je izradio BPI u planu restrukturiranja nije potkrijepljena dokazima. Na temelju toga Komisija ne može ocijeniti točnost te procjene i zaključiti je li za EMPORDEF uistinu bilo ekonomski racionalnije provesti povećanje kapitala umjesto likvidacije društva.

(83) Osim toga, Komisija napominje da je u planu restrukturiranja koji je pripremio BPI navedeno kako ENVC nije samostalno sposoban za ponovnu uspostavu održivosti te da su mu potrebna vanjska sredstva u iznosu od 45-50 milijuna EUR u osnovnom scenariju i 70-80 milijuna EUR u pesimističnom scenariju. Iznos povećanja kapitala iz 2006. (24,875 milijuna EUR) i dalje je znatno manji od ovih procjena te ENVC-u ne bi omogućio ponovnu uspostavu održivosti.

(84) Naposljetku, Komisija napominje da je ENVC-u bilo potrebno dubinsko restrukturiranje, kako se to navodi u planu restrukturiranja koji je pripremio BPI. Premda je plan restrukturiranja tek nacrt, u njemu se već ukazuje na teškoće ENVC-a i na potrebu za dodatnim vanjskim sredstvima. Međutim, u planu restrukturiranja jasno se navodi da bi ponovna uspostava održivosti ENVC-a znatno ovisila o sposobnosti uprave društva da ispuni ugovore i o razvoju tržišta brodogradnje. U tom pogledu Komisija napominje da Portugal nije dostavio dokaze da je EMPORDEF uzeo te elemente u obzir prilikom provedbe povećanja kapitala 2006., koje bi u svakom slučaju bilo manje od iznosa koji bi prema procjenama iz plana restrukturiranja društvu omogućili ponovnu uspostavu održivosti.

(85) S obzirom na navedeno Komisija zaključuje da razuman subjekt u tržišnom gospodarstvu ne bi proveo povećanje kapitala 2006. te da ono stoga predstavlja neopravdanu prednost za ENVC.

(86) U pogledu **kredita iz 2012. i 2013.** koje je dodijelio EMPORDEF u ukupnom iznosu od 101 118 066,03 EUR, iz informacija dobivenih od Portugala proizlazi da je EMPORDEF tijekom 2012. potpisao 70 ugovora s ENVC-om, obično kratkoročnih s dospijećem od 90 dana. Krediti su odobreni na nekoliko različitih iznosa i imali su različite kamatne stope, uglavnom 3-mjesečni EURIBOR uvećan za maržu. Međutim, neki ugovori imali su nepromjenjivu kamatnu stopu, posebno ugovori potpisani u razdoblju od listopada 2012. i kasnije (vidi, na primjer, ugovore potpisane 30. ožujka 2012. u iznosu od 16,7 milijuna EUR uz kamatnu stopu od 2 %, 2. studenoga 2012. u iznosu od 10,570 milijuna EUR uz kamatnu stopu od 5,871 % ili 1. prosinca 2012. u iznosu od 1 milijun EUR uz istu kamatnu stopu od 5,871 %). Čini se da ugovori o kreditima nisu bili osigurani jamstvom.

(87) Portugal tvrdi da u kreditima DGTF-a nema potpore jer je EMPORDEF primijenio iste kamatne stope na ENVC koje je dobio na tržištu. S obzirom na to da bi se EMPORDEF u svakom slučaju smatrao odgovornim za dugove i obveze ENVC-a jer je njegov jedini dioničar, Portugal tvrdi da EMPORDEF nije povećao svoj rizik dodatno se izlažući ENVC-u.

(88) U prvom redu, ne čini se da bi EMPORDEF bio odgovoran za sve dugove i obveze ENVC-a jer su EMPORDEF i ENVC društva s ograničenom odgovornošću („*sociedade anónimar*"). Kao općenito pravilo, kod društava s ograničenom odgovornošću odgovornost članova (imatelja udjela) ograničena je na nominalnu vrijednost njihovih udjela prema članku 271. portugalskog Zakona o trgovačkim društvima ([29]). Na temelju toga dodjelom kredita ENVC-u 2012. i 2013. EMPORDEF bi snosio dodatne rizike koji bi premašili njegove udjele u tom društvu.

([28]) U tom pogledu Komisija utvrđuje kao *ex post* dokaz da je u izvješće IGF-a za 2009. (vidi uvodnu izjavu 49.) naglašeno da je ENVC u razdoblju 2005. – 2007. isporučio 11 brodova čiji su troškovi izgradnje premašili ugovorene ugovorne troškove za 15,4 % (potrebno je napomenuti da su troškovi koje je ENVC namijenio u proračunu već premašili ugovorne troškove za 4,1 %, što je značilo da će društvo u svakom slučaju izgraditi brodove s gubitkom).

([29]) Izvor: http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/business-environment/files/annexes_accounting_report_2011/portugal_en.pdf.

(89) Neovisno o prethodno navedenom, u svakom slučaju Komisija smatra da EMPORDEF nije djelovao kao razuman tržišni subjekt kada je ENVC-u osigurao kredite 2012. i 2013. Financijska situacija ENVC-a u tom trenutku bila je izuzetno teška: njegovi gubici u prethodnoj godini dosegnuli su 22,70 milijuna EUR (vidi prethodnu tablicu 3.), a negativni vlasnički kapital društva iznosio je – 129,63 milijuna EUR (vidi prethodnu uvodnu izjavu 63.). S obzirom na teškoće ENVC-a Komisija smatra da bi ulagač u tržišnom gospodarstvu procijenio financijsku situaciju ENVC-a i analizirao sposobnost društva da otplati kredite i kamate. U tom pogledu Komisija napominje da je nekoliko financijskih institucija – u vezi s kojima Komisija nema razloga sumnjati da nisu poslovale kao tržišni ulagači – odbilo ENVC-u izravno dodijeliti kredite. To samo po sebi ukazuje na to da tržišta nisu više vjerovala da bi ENVC mogao otplatiti kredite.

(90) Samo primjenjivanjem istih kamata koje je za kredite dobio na tržištu, EMPORDEF je ENVC-u osigurao neopravdanu prednost jer potonji ne bi mogao dobiti te uvjete – ENVC zapravo nijedan kredit nije dobio na tržištu. Premda bi se moglo činiti da su neke kamatne stope koje je EMPORDEF primijenio na ENVC relativno visoke (npr. 3-mjesečni EURIBOR uvećan za 8,431 % za ugovor potpisan 30. svibnja 2012.), Komisija smatra da nijedna privatna financijska institucija ne bi dodijelila takav kredit bez osiguranih jamstava društvu koje je nedvojbeno u teškoćama.

(91) Komisija navodi i da jednom kada su prvi ugovori stigli na naplatu u roku od 90 dana, EMPORDEF je mogao primijetiti da ENVC nije otplatio glavnicu niti platio kamate (vidi prethodnu uvodnu izjavu 51.). Na temelju toga Komisija smatra da razuman tržišni subjekt ne bi ENVC-u dodijelio dodatne kredite.

(92) Komisija stoga zaključuje da krediti iz 2012. i 2013. predstavljaju neopravdanu prednost za ENVC.

(93) Komisija će sada procijeniti jesu li **krediti DGTF-a** u iznosu od 56 milijuna EUR ENVC-u osigurali neopravdanu prednost. Portugal navodi da je za te kredite kamatna stopa bila 6-mjesečnog EURIBUR-a uvećan za promjenjivi raspon ovisno o svakom ugovoru. Prema navodima Portugala ta naknada bila bi zadovoljavajuća za ulagača, čime se isključuje postojanje neopravdane prednosti i državne potpore. Portugal navodi i da su krediti DGTF-a dodijeljeni imajući na umu knjigu narudžbi ENVC-a.

(94) Komisija ne može dijeliti mišljenje Portugala da bi uz kamatnu stopu koja odgovara 6-mjesečnom EURIBOR-u uvećanom za promjenjivi raspon krediti DGTF-a bili spojivi s tržištem. Tablica 4. u nastavku sadržava sažeti prikaz ukupne kamatne stope primjenjive na DGTF kredite u trenutku njihova potpisivanja.

Tablica 4.

Ukupna kamatna stopa primjenjiva na kredite DGTF-a

Datum potpisivanja ugovora	Iznos u EUR-ima	6-mjesečni EURIBOR (a) (%)	Raspon [1] (b)	Ukupna kamatna stopa (a)+(b) (%)
31. siječnja 2006.	30 000 000	2,698	150bb	4,198 [2]
11. prosinca 2008.	8 000 000	3,417	100bb	4,417
28. travnja 2010.	5 000 000	0,964	100bb	1,964
27. travnja 2011. (isplaćeno u dva obroka u travnju 2011. i u lipnju 2011.)	13 000 000	1,661	3,907 % (travanj 2011.) 3,580 % (travanj 2011.)	5,568 (travanj 2011.) 5,241 (travanj 2011.)

[1] Za ugovor potpisan 27. travnja 2011. primjenjivi raspon bio je srednji raspon razmjene imovine portugalskog javnog duga s jednakim dospijećem (podatke dostavio Portugal).
[2] Od 2010. kamatna stopa usklađena je s onom kredita od 11. prosinca 2008.

(95) Kako bi utvrdila spojivost kamatnih stopa koje su se primjenjivale na kredite DGTF-a s tržištem, Komisija će koristiti najbolje dostupne zamjenske referentne stope koje proizlaze iz važećih pravila u tom trenutku.

(96) Prvo, kako je navedeno u prethodnom odjeljku 6.1, Komisija smatra da se ENVC u 2006. i 2008. mogao smatrati poduzećem u teškoćama. Kada je osobito riječ o kreditima DGTF-a iz 2006., Komisija napominje da prema izvješću IGF-a za 2009., ENVC je od 31. prosinca 2005. bio u tehničkom stečaju. U pogledu kredita DGTF-a iz 2008., u istom izvješću navodi se da je ENVC od kraja 2008. ponovno bio u tehničkom stečaju (vidi prethodnu uvodnu izjavu 64.).

(97) Osobito u vezi s kreditom DGTF-a iz 2006. u obavijesti Komisije o metodi utvrđivanja referentnih i diskontnih stopa iz 1997. ([30]), važećih u tom trenutku, utvrđeno je da je osnovna stopa (3,70 % u Portugalu u siječnju 2006.) ([31]) trebala biti povećana za premiju koja je iznosila 400 baznih bodova ili više u situacijama koje su uključivale poseban rizik. U tom pogledu Komisija naglašava teškoće ENVC-a u tom trenutku i činjenicu da je bio u tehničkom stečaju. Nadalje, prema ugovoru o kreditu DGTF-a iz 2006. ENVC je pristao da prihodi od izgradnje određenih brodova za portugalsku mornaricu služe kao jamstvo. Međutim, nejasno je bi li tržišno usmjeren zajmodavac prihvatio takvo jamstvo s obzirom na probleme ENVC-a u izvršavanju izgradnji uz dobit i/ili unutar ugovornih rokova (u vezi s time vidi prethodnu uvodnu izjavu 80. i bilješku 28.). U svakom slučaju Komisiji nisu dostavljeni dokazi koji bi omogućili ispitivanje tih ugovora o izgradnji. Komisija stoga smatra da bi bilo razumno primijeniti maržu od najmanje 400 baznih bodova. Zbog toga bi primjenjiva referentna stopa bila najmanje 7,70 %, što je dosta iznad kamatne stope od 4,198 % koju je DGTF stvarno i primijenio.

(98) U pogledu kredita DGTF-a iz 2008. u Komunikaciji Komisije o reviziji metode utvrđivanja referentnih i diskontnih stopa iz 2008. ([32]), važećih u to vrijeme, utvrđeno je da se na osnovnu stopu (2,05 % u Portugalu u prosincu 2008.) ([33]) trebala primijeniti marža ovisno o rejtingu predmetnog poduzetnika i razini ponuđenog jamstva. U pogledu teškoća ENVC-a u tom trenutku i niske razine jamstva (vidi prethodnu uvodnu izjavu 97., koja se primjenjuje *mutatis mutandis*), primjenjiva marža bila bi najmanje 1 000 baznih bodova. Zbog toga bi primjenjiva referentna stopa bila najmanje 12,05 %, također iznad kamatne stope od 4,417 % koju je DGTF stvarno i primijenio.

(99) U vezi s kreditima DGTF-a iz 2010. i 2011. Komisija naglašava svoja stajališta da se ENVC smatra poduzećem u teškoćama u trenutku kada su krediti odobreni (vidi prethodni odjeljak 6.1). U skladu s Komunikacijom Komisije o reviziji metode utvrđivanja referentnih i diskontnih stopa iz 2008., važećih u to vrijeme, osnovna stopa primjenjiva za Portugal iznosila je 1,24 % u travnju 2008. i 1,49 % u travnju 2011.

(100) U pogledu kredita DGTF-a iz 2010. Komisija napominje da ne postoji strogo osiguranje jamstva, već samo obećanje ENVC-a da će za otplatu kredita koristiti prihode od predmetnog okvirnog ugovora s Ministarstvom nacionalne obrane. Na temelju toga i imajući na umu teškoće ENVC-a u tom trenutku Komisija smatra da bi primjenjiva marža trebala biti najmanje 1 000 baznih bodova. Stoga bi primjenjiva referentna stopa trebala iznositi najmanje 11,24 % u usporedbi sa znatno nižom stopom od 1,964 %, koju je naplatio DGTF.

(101) Naposljetku, u pogledu kredita DGTF-a iz 2011. Komisija napominje da, kao i u slučaju kredita DGTF-a iz 2010., strogo govoreći ne postoji osiguranje jamstva, već samo obećanje ENVC-a da će za otplatu kredita koristiti prihode od predmetnog okvirnog ugovora s Ministarstvom nacionalne obrane, koji je osim toga trebala potvrditi Uprava ENVC-a i odobriti Ministarstvo nacionalne obrane. Stoga je vrlo dvojbeno da bi tržišno usmjeren zajmodavac tu razinu osiguranja jamstva smatrao odgovarajućom. Stoga Komisija smatra, s obzirom na to da je ENVC u tom trenutku bio poduzeće u teškoćama, da bi primjenjiva marža trebala iznositi najmanje 1 000 baznih bodova, što bi dovelo do referentne stope od najmanje 11,49 %, što je znatno više od kamatnih stopa koje su se stvarno primjenjivale na ENVC (5,568 % u travnju 2011. i 5,241 % u lipnju 2011.).

(102) Imajući to u vidu, Komisija zaključuje da su krediti DGTF-a ENVC-u osigurali neopravdanu prednost.

([30]) SL C 273, 9.9.1997., str. 3.
([31]) Izvor: http://ec.europa.eu/competition/state_aid/legislation/reference_rates_eu25_en.pdf.
([32]) SL C 14, 19.1.2008., str. 6.
([33]) Izvor: http://ec.europa.eu/competition/state_aid/legislation/base_rates_eu27_en.pdf.

(103) Kada je riječ o **pismima namjere** koje je EMPORDEF izdao od 2007. do 2011., Komisija prvo napominje da se čini da su po prirodi vrlo slična jamstvu jer je u većini tih pisama EMPORDEF posebno naveo da će učiniti sve što je potrebno kako bi osigurao da ENVC ima dostupna sredstva potrebna za izvršenje osnovnog ugovora o kreditu. Međutim, pisma namjere od 8. siječnja 2007. i 26. lipnja 2008. različito su formulirana. EMPORDEF u tim pismima navodi da je stopostotni vlasnik ENVC-a i da se njegovo vlasništvo neće smanjiti; u protivnome, banci koja odobrava kredit dopušteno je od ENVC-a zatražiti otplatu kredita prije dospijeća. Na temelju same te izjave Komisija ne može smatrati da bi EMPORDEF bio odgovoran za ENVC-ovo neispunjavanje obveza u pogledu osnovnih kredita te stoga nije primjereno smatrati ih jamstvom. Stoga nije utvrđeno da su ta pisma ENVC-u osigurala prednost.

(104) U pogledu ostalih pisama namjere (tj. onih izdanih 2009., 2010. i 2011.), s obzirom na to da EMPORDEF izjavljuje da je spreman uskočiti ako ENVC ne izvrši osnovni ugovor o kreditu, čini se jasnim da su ona istovrijedna jamstvu jer EMPORDEF financijskoj instituciji koja odobrava kredit jamči da će poduzeti sve što je potrebno kako bi ENVC imao dostupna sredstva za otplatu kredita. Uobičajeni tržišni subjekt zatražio bi premiju u zamjenu za osiguranje te vrste „jamstva", što EMPORDEF međutim nije nikada učinio usprkos značajnom riziku da ENVC neće biti u mogućnosti otplatiti kredite s obzirom na teškoće koje je u tom trenutku imao.

(105) U skladu s odjeljkom 2.2 Obavijesti Komisije o primjeni članaka 87. i 88. Ugovora o EZ-u na državne potpore u obliku jamstava ([34]) (u daljnjem tekstu: „Obavijest o jamstvima"), „za preuzimanje rizika u normalnim bi okolnostima trebalo platiti odgovarajuću premiju. Ako zajmoprimac ne treba platiti takvu premiju, ili plati nisku premiju, poduzetnik ostvaruje pogodnost. U usporedbi sa situacijom bez jamstva, državno jamstvo omogućava zajmoprimcu ostvariti bolje financijske uvjete za zajam od onih koji su inače na raspolaganju na financijskim tržištima. Obično uz državno jamstvo zajmoprimac može ostvariti niže kamatne stope i/ili ponuditi manje sigurnosti. U nekim slučajevima bez državnog jamstva zajmoprimac ne bi mogao naći financijsku instituciju koja bi mu bila spremna dati zajam ni pod kojim uvjetima." Stoga je potrebno provjeriti je li se jamstvo načelno moglo osigurati po tržišnim uvjetima na financijskim tržištima i je li za jamstvo plaćena tržišna premija ([35]).

(106) Komisija napominje da pisma namjere nisu financijski nadoknađena i da ENVC nije EMPORDEF-u platio premiju. Stoga rizik koji je snosio EMPORDEF nije bio financijski nadoknađen. Na temelju toga može se zaključiti da su pisma namjere, koja imaju svojstva vrlo slična jamstvu, ENVC-u osigurala neopravdanu prednost.

(107) U pogledu tvrdnje Portugala da bi se EMPORDEF u svakom slučaju u zadnjoj instanci smatrao odgovornim za dugove ENVC-a jer je bio njegov jedini dioničar, Komisija upućuje na svoje obrazloženje u prethodnoj uvodnoj izjavi 88., koje se primjenjuje *mutatis mutandis*.

(108) Stoga Komisija smatra da su pisma namjere iz 2009., 2010. i 2011. ENVC-u osigurala neopravdanu prednost.

(109) U pogledu **kredita za brod Atlântida** Komisija napominje da je EMPORDEF u prosincu 2009. ENVC-u dodijelio 37 milijuna EUR koje je dobio od CGD-a za završetak pravnog postupka s Atlanticolineom. U tom trenutku, kada je ENVC već bio poduzeće u teškoćama, razuman tržišni subjekt procijenio bi stanje društva i njegovu sposobnost otplate kredita, umjesto da jednostavno prebaci sredstva ENVC-u. Razuman tržišni subjekt procijenio bi rizike povezane s poslovanjem i mogućnost prodaje broda drugom kupcu, što se na kraju i dogodilo u rujnu 2014. (vidi prethodnu uvodnu izjavu 30.). Komisija osim toga napominje da je kredit dodijeljen EMPORDEF-u po godišnjoj kamatnoj stopi jednakoj 6-mjesečnom EURIBOR-u uvećanom za 2 %, što je u trenutku ugovora značilo 2,993 %. Međutim, u skladu s Komunikacijom Komisije o reviziji metode utvrđivanja referentnih i diskontnih stopa iz 2008., važećih u to vrijeme, osnovna stopa primjenjiva za Portugal u prosincu 2009. iznosila je 1,45 %, kojoj bi trebalo dodati maržu od najmanje 1 000 baznih bodova s obzirom na teškoće ENVC-a i nedostatak strogog osiguranja jamstva. Tako bi primjenjiva referentna stopa iznosila najmanje 11,45 %.

([34]) SL C 155, 20.6.2008., str. 10. Vidi i Obavijest Komisije iz 2000. o primjeni članaka 87. i 88. Ugovora o EZ-u na državne potpore u obliku jamstava (SL C 71, 11.3.2000., str. 14.).

([35]) Vidi, primjerice, uvodne izjave 249. i 250. Odluke Komisije 2008/948/EZ od 23. srpnja 2008. o mjerama potpore Njemačke DHL-u i zračnoj luci Leipzig Halle C 48/06 (ex N 227/06) (SL L 346, 23.12.2008., str. 1.).

(110) Komisija smatra da ENVC nije EMPORDEF-u otplatio 37 milijuna EUR kredita za brod Atlântida, te da nije platio kamate za taj iznos, osim 840 480,54 EUR kamata plaćenih 2010. Na temelju toga i imajući u vidu prethodno navedeno, Komisija zaključuje da je kredit za brod Atlântidu ENVC-u osigurao neopravdanu prednost.

6.2.3. *Narušavanje tržišnog natjecanja i učinak na trgovinu u EU-u*

(111) Prethodne mjere vjerojatno će utjecati na trgovinu među državama članicama jer se ENVC tržišno natječe s brodogradilištima iz ostalih država članica Europske unije i iz ostatka svijeta. Predmetne prethodne mjere tako su ENVC-u omogućile nastavak poslovanja tako da se nije morao suočiti, kao drugi konkurenti, s posljedicama koje bi uobičajeno uslijedile zbog njegovih loših financijskih rezultata. Stoga prethodne mjere narušavaju i tržišno natjecanje.

6.2.4. *Zaključak o postojanju državne potpore i kvantifikacija*

(112) Na temelju prethodne procjene Komisija zaključuje da prethodne mjere predstavljaju državnu potporu jer ispunjavaju potrebne zahtjeve definicije državne potpore iz članka 107. stavka 1. UFEU-a, osim pisama namjere od 8. siječnja 2007. i 26. lipnja 2008. (vidi prethodnu uvodnu izjavu 103.).

(113) Kako je navedeno u prethodnim uvodnim izjavama 68. i 69., ukupnost **subvencija u brodogradnji** u iznosu od 27 129 933,20 EUR i **subvencija za profesionalnu izobrazbu** u iznosu od 257 791 EUR predstavljaju državnu potporu.

(114) U pogledu ostalih prethodnih mjera Komisija naglašava da zbog teškoća ENVC-a u tom trenutku nijedan tržišno usmjeren subjekt ne bi ih odobrio društvu. Zbog toga Komisija smatra da je ENVC primio državnu potporu u iznosu koji je jednak ukupnom **povećanju kapitala iz 2006.** (24,875 milijuna EUR).

(115) U pogledu **pisama namjere** iz 2009., 2010. i 2011., Komisija naglašava da su po prirodi vrlo slična jamstvima (vidi prethodne uvodne izjave 103. i 104.). U vezi s tim, u odjeljku 4.1 Obavijesti o jamstvima navodi se sljedeće: „Komisija navodi da bi za društva u teškoćama tržišni davatelj jamstva, ako postoji, u vrijeme davanja jamstva zaračunao visoku premiju s obzirom na očekivanu stopu neizvršavanja ugovornih obveza. Ako vjerojatnost da zajmoprimac neće moći otplatiti kredit postane posebno visoka, ova tržišna stopa možda neće postojati, a u izuzetnim okolnostima vrijednost jamstva može biti onolika koliki je i iznos koji je učinkovito pokriven tim jamstvom."

(116) Komisija napominje da su banke ENVC-u dodijelile kredite samo zbog postojanja „jamstava" (u obliku pisama namjere) EMPORDEF-a kojima jamči da će poduzeti što je potrebno kako bi osigurao da ENVC otplati kredite. Osim toga, Komisija navodi da su pisma namjere dodijeljena besplatno u trenutku kada je ENVC bio u teškoćama i usprkos značajnom riziku da ne bi mogao ispuniti svoje obveze. Komisija osim toga napominje da je ENVC najmanje u tri navrata bio u tehničkom stečaju (vidi prethodnu uvodnu izjavu 64.), a EMPORDEF je usprkos tome odlučio izdati pisma namjere bez premije. U tom kontekstu Komisija zaključuje da ne postoji moguća tržišna stopa koja bi se mogla koristiti kao razumno sredstvo usporedbe te stoga zauzima stajalište da je ENVC primio državnu potporu u iznosu koji je jednak ukupnim iznosima za koje su jamčila pisma namjere iz 2009., 2010. i 2011. (tj. 51 280 000 EUR).

(117) Slična logika primjenjuje se u slučaju kredita dodijeljenih ENVC-u, tj. **kredita iz 2012. i 2013.**, **kredita DGTF-a** i **kredita za brod Atlântida**. EMPORDEF i DGTF dodijelili su te kredite ENVC-u u trenutku kada je društvo bilo u teškoćama i kada ih nijedan razuman tržišni subjekt ne bi dodijelio. To je osobito očigledno u slučaju kredita iz 2012. i 2013. jer, kako je navedeno u prethodnoj uvodnoj izjavi 21., banke su prestale dodjeljivati kredite ENVC-u, te su jedino bile spremne to učiniti u odnosu na EMPORDEF. Komisija napominje i da su krediti DGTF-a i

kredit za brod Atlântidu dodijeljeni od 2006. do 2011.: tijekom tih godina privatne banke bile su spremne kreditirati ENVC samo na temelju jamstva (u obliku pisma namjere) EMPORDEF-a. To ukazuje na to da nijedan tržišni subjekt nije bio spreman dodijeliti kredit samo ENVC-u. Stoga s obzirom na navedeno Komisija zaključuje da je ENVC primio državnu potporu u iznosu koji je jednak ukupnim iznosima kredita iz 2012. i 2013. (101 118 066,03 EUR), kredita DGTF-a (30 milijuna EUR, 8 milijuna EUR, 5 milijuna EUR i 13 milijuna EUR svaki pojedinačno) i kredita za brod Atlântida (37 milijuna EUR).

6.3. **Nezakonite potpore**

(118) Prema članku 108. stavku 3. UFEU-a država članica ne primjenjuje mjeru potpore prije nego što Komisija donese odluku kojom se ta mjera odobrava.

(119) Komisija napominje da je Portugal odobrio prethodne mjere ENVC-u a da o njima nije obavijestio Komisiju radi odobrenja (uz izuzetke navedene u uvodnoj izjavi 125. u nastavku). Komisija izražava žaljenje što Portugal nije ispunio obvezu neprimjenjivanja mjera i stoga je prekršio svoju obvezu u skladu s člankom 108. stavkom 3. UFEU-a.

6.4. **Spojivost prethodnih mjera s unutarnjim tržištem**

(120) Ako prethodno utvrđene mjere predstavljaju državnu potporu u smislu članka 107. stavka 1. UFEU-a, njihova spojivost mora se procijeniti u odnosu na izuzetke iz stavaka 2. i 3. te odredbe.

(121) U skladu sa sudskom praksom Suda EU-a država članica može se pozvati na moguće osnove spojivosti i dokazati da su ispunjeni uvjeti za takvu spojivost ([36]). Portugalska nadležna tijela smatraju da većina prethodnih mjera ne predstavlja državnu potporu pa stoga nisu dostavila moguće osnove za spojivost.

(122) Komisija je ipak procijenila bi li neke od mogućih osnova za spojivost utvrđenih u UFEU-u bile primjenjive na prethodne mjere.

(123) U pogledu **subvencija u brodogradnji** Portugal tvrdi da su one dodijeljene prema Zakonskom dekretu 296/89 kojim se provodi Direktiva 87/167/EEZ (vidi prethodnu uvodnu izjavu 68.). Međutim, kako je Komisija već navela u Odluci o pokretanju postupka, ta Direktiva prestala se primjenjivati od 31. prosinca 1990. (vidi njezin članak 13.).

(124) Osim toga, Portugal nije dostavio dokaze da bi subvencije u brodogradnji bile spojive s naknadnim pravnim osnovama za prijavu spojive potpore u korist brodogradnje.

(125) Jedino izuzeće odnosi se na dvije subvencije u brodogradnji odobrene ENVC-u 2003. i 2005. za izgradnju dva broda (ugovori C224 i C225 – vidi Prilog II). Te subvencije odobrene su Odlukom Komisije u predmetu C 33/2004 ([37]) na osnovi Uredbe (EZ) br. 1540/98. Komisija stoga zaključuje, u skladu s dostavljenim informacijama, da subvencije za ugovore C224 i C225 u pojedinačnom iznosu od 2 675 275 EUR (ili ukupno 5 350 550 EUR) predstavljaju potporu brodogradnji spojivu s unutarnjim tržištem.

(126) Komisija ipak smatra da su preostale subvencije u brodogradnji (u iznosu od 21 779 383,21 EUR), a za koje Portugal ne razmatra njihov karakter državne potpore, nespojive s unutarnjim tržištem.

([36]) Presuda u predmetu *Italija protiv Komisije*, C-364/90, EU:C:1993:157.
([37]) Odluka Komisije 2006/946/EZ od 6. rujna 2005. o državnoj potpori – Portugal – Produljenje trogodišnjeg ograničenja za isporuku dvaju kemijskih tankera koja je izgradilo društvo Estaleiros Navais de Viana do Castelo, S.A. (SL L 383, 28.12.2006., str. 16.).

(127) U vezi s **ostalim prethodnim mjerama** (osim pisama namjere od 8. siječnja 2007. i 26. lipnja 2008.), kako je već navedeno u odluci o pokretanju postupka, a s obzirom na prirodu mjera i teškoća ENVC-a čini se da su jedini relevantni kriteriji spojivosti oni koji se odnose na potpore za sanaciju i restrukturiranje poduzeća u teškoćama prema članku 107. stavku 3. točki (c) UFEU-a na osnovi Smjernica za sanaciju i restrukturiranje iz 2004. ([38]).

(128) U prvom redu, Komisija naglašava svoje nalaze iz odluke o pokretanju postupka da uvjeti za potporu za sanaciju utvrđeni u odjeljku 3.1 Smjernica za sanaciju i restrukturiranje iz 2004. nisu ispunjeni. Prema točki 25. podtočki (a) Smjernica za sanaciju i restrukturiranje iz 2004. potpora za sanaciju mora se sastojati od potpore za likvidnost u obliku zajma ili jamstva za zajam; u oba slučaja zajam se mora odobriti uz kamatnu stopu koja je barem usporediva s onima za zajmove zdravim poduzećima. Na primjer, povećanje kapitala iz 2006. već ne bi ispunilo taj zahtjev.

(129) Osim toga, u točki 25. podtočki (a) dodaje se da zajam mora biti vraćen, a jamstvo mora prestati najdulje u roku od šest mjeseci od isplate prve rate poduzeću. Kako je prethodno objašnjeno, čini se da to nije bio slučaj za bilo koju od prethodnih mjera koje se procjenjuju.

(130) U točki 25. podtočki (b) navodi se da se potpora za sanaciju mora dati zbog ozbiljnih socijalnih teškoća i ne smije imati štetne učinke „prelijevanja" na druge države članice. Portugal nije dostavio dokaze da je to bio slučaj za bilo koju od prethodnih mjera.

(131) U slučaju neprijavljene potpore za sanaciju točkom 25. podtočkom (c) zahtijeva se od države članice da Komisiju najkasnije šest mjeseci nakon prve provedbe mjere potpore za sanaciju obavijesti o planu restrukturiranja ili likvidacije ili o dokazu da je zajam vraćen u cijelosti i/ili da je jamstvo isteklo. Portugal ponovno nije ispunio taj nužni zahtjev spojivosti.

(132) U skladu s točkom 25. podtočkom (d) potpora za sanaciju mora biti ograničena na iznos koji je potreban za održavanje poslovanja poduzeća. U pogledu znatnih iznosa potpore koji proizlaze iz svih prethodnih mjera Komisija zaključuje da ni taj zahtjev nije bio ispunjen.

(133) Naposljetku, u točki 25. podtočki (e) Smjernica za sanaciju i restrukturiranje iz 2004. zahtijeva se poštovanje načela jednokratne dodjele. U skladu s tim načelom, ako je prošlo manje od deset godina od dodjele potpore za sanaciju ili je razdoblje restrukturiranja završilo, Komisija neće dopustiti daljnje potpore za sanaciju ili restrukturiranje. S obzirom na brojne intervencije države tijekom vremenskog razdoblja obuhvaćenog prethodnim mjerama, jasno je da načelo jednokratne dodjele nije poštovano i da je u brojnim navratima ENVC ostvario korist od nezakonitih državnih potpora.

(134) U vezi s potporom za restrukturiranje, kako je utvrđena u odjeljku 3.2 Smjernica za sanaciju i restrukturiranje iz 2004., Komisija napominje da Portugal nije obavijestio Komisiju o prethodno navedenim mjerama kao o potpori za restrukturiranje, te tako nije dokazao postojanje bilo kojeg potrebnog elementa kako bi se potpora smatrala spojivom (plan restrukturiranja, vlastiti doprinos, kompenzacijske mjere itd.).

(135) U uvodnoj izjavi 34. Smjernica za sanaciju i restrukturiranje iz 2004. posebno se navodi da je provedba plana restrukturiranja uvjet za odobrenje potpore za restrukturiranje, koji Komisija mora odobriti u svim slučajevima pojedinačnih potpora. Osim toga, svaka potpora za restrukturiranje mora uključivati mjere kojima se nastoje izbjeći neopravdana narušavanja tržišnog natjecanja („kompenzacijske mjere" – vidi točke 38. do 42.), te da mora također osigurati „vlastiti doprinos" korisnika, koji je u slučaju ENVC-a trebao iznositi 50 % troškova restrukturiranja jer se radilo o velikom poduzetniku (vidi točke 38. do 45.). Osim toga, kao i u slučaju potpore za sanaciju, mora se poštovati načelo jednokratne dodjele.

([38]) U pogledu subvencija za profesionalnu izobrazbu Komisija napominje da Smjernice za nacionalne regionalne potpore za 2000. – 2006. (SL C 74, 10.3.1998., str. 9.), važeće u to vrijeme, isključuju odredbu regionalne potpore poduzećima u teškoćama.

(136) Komisija u prvom redu naglašava da načelo jednokratne dodjele nije poštovano (vidi prethodnu uvodnu izjavu 133.). Komisija napominje da su brojne prethodne mjere dodijeljene izvan planiranog razdoblja restrukturiranja od 2005. do 2009. Time bi se kršilo načelo jednokratne dodjele te bi stoga bilo dovoljno smatrati da se prethodne mjere ne mogu smatrati spojivim potporama za restrukturiranje u skladu sa Smjernicama za sanaciju i restrukturiranja iz 2004.

(137) U svakom slučaju, Komisija naglašava da je Portugal plan restrukturiranja koji je pripremio BPI dostavio tek 2014., odnosno 5 godina nakon isteka planiranog razdoblja restrukturiranja (2005. – 2009.). Osim toga, Komisija naglašava da se čini da je plan koji je pripremio BPI nacrt za raspravu. U svakom slučaju, iako se čini da plan restrukturiranja uključuje neke elemente koji se zahtijevaju Smjernicama za sanaciju i restrukturiranje iz 2004., on ne uključuje kompenzacijske mjere i ne predviđa vlastiti doprinos ENVC-a. Stoga se ne može smatrati da plan restrukturiranja BPI-a poštuje potrebne zahtjeve Smjernica za sanaciju i restrukturiranje iz 2004.

(138) Bez predloženih kompenzacijskih mjera i vlastitog doprinosa ENVC-a, te imajući na umu da nije poštovano načelo jednokratne dodjele, Komisija zaključuje da se preostale prethodne mjere ne mogu smatrati spojivim potporama za restrukturiranje prema Smjernicama za sanaciju i restrukturiranje.

6.5. **Zaključak o spojivosti**

(139) S obzirom na sve navedeno Komisija smatra da subvencije u brodogradnji za ugovore C224 i C225 u pojedinačnom iznosu od 2 675 275 EUR svaka (vidi prethodnu uvodnu izjavu 125.), predstavljaju potporu brodogradnji spojivu s unutarnjim tržištem.

(140) Komisija smatra da preostale prethodne mjere (tj. povećanje kapitala iz 2006., krediti iz 2012. i 2013., krediti DGTF-a, pisma namjere iz 2009., 2010. i 2011., subvencije za profesionalnu izobrazbu, kredit za brod Atlântida i preostale subvencije u brodogradnji) ne ispunjavaju uvjete Smjernica za sanaciju i restrukturiranje iz 2004. Komisija nije utvrdila nijednu drugu osnovu za spojivost. Zbog toga Komisija smatra da preostale prethodne mjere predstavljaju državnu potporu koja nije spojiva s nutarnjim tržištem.

6.6. **Povrat**

(141) U skladu s Ugovorom i uspostavljenom sudskom praksom Suda EU-a, Komisija je nadležna odlučiti da predmetna država članica mora ukinuti ili izmijeniti potporu ako se utvrdi da ona nije spojiva s unutarnjim tržištem ([39]). Sud je također dosljedno smatrao da je svrha obveze države članice da ukine potporu koju Komisija smatra nespojivom s unutarnjim tržištem ponovno uspostaviti prethodnu situaciju ([40]).

(142) U tom kontekstu Sud je utvrdio da će taj cilj biti ostvaren kada primatelj vrati iznose koji su mu odobreni u okviru nezakonite potpore, čime će izgubiti prednost koju je imao na tržištu u odnosu na konkurente te će se uspostaviti situacija koja je postojala prije isplate potpore ([41]).

(143) U skladu s tom sudskom praksom, u članku 14. stavku 1. Uredbe Vijeća (EZ) br. 659/1999 ([42]) propisano je da „u slučaju kada se u slučajevima nezakonite potpore donesu negativne odluke, Komisija donosi odluku kojom se od dotične države članice zahtijeva da poduzme sve potrebne mjere kako bi od korisnika povukla sredstva potpore […]". U članku 15. iste Uredbe objašnjava se da „ovlasti Komisije u vezi s povratom potpore podliježu roku zastare od deset godina", koji „počinje danom kada je nezakonita potpora dodijeljena korisniku […]. Rok zastare se prekida bilo kojom radnjom koju Komisija ili neka država članica, djelujući na zahtjev Komisije, poduzme u vezi s nezakonitom potporom." S obzirom na to da se prva radnja koju je Komisija poduzela u predmetu SA.35546 dogodila 11. listopada 2012. (vidi prethodnu uvodnu izjavu 1.), svaki povrat nespojive potpore ne može uključiti potporu odobrenu prije 11. listopada 2002.

([39]) Presuda u predmetu *Komisija protiv Njemačke*, C-70/72, EU:C:1973:87, točka 13.
([40]) Presuda u predmetu *Španjolska protiv Komisije*, C-278/92, C-279/92 i C-280/92, EU:C:1994:325, točka 75.
([41]) Presuda u predmetu *Belgija protiv Komisije*, C-75/97, EU:C:1999:311, točke 64. i 65.
([42]) Uredba Vijeća (EZ) br. 659/1999 od 22. ožujka 1999. o utvrđivanju detaljnih pravila primjene članka 93. Ugovora o EZ-u (SL L 83, 27.3.1999., str. 1.).

(144) Komisija u vezi s tim napominje da su neke subvencije u brodogradnji dodijeljene prije 11. listopada 2002., posebno u vezi s ugovorima C206, C211, C217, C218, C219, C220, C221 i C222 (vidi Prilog II.). Zbog toga nespojiva potpora za ove ugovore, u iznosu od 11 297 009,19 EUR, podliježe roku zastare od deset godina i ne može se vratiti.

(145) Povrat preostalih prethodnih mjera koje predstavljaju nezakonitu i nespojivu državnu potporu (vidi tablicu 5. u nastavku) mora se osigurati radi ponovne uspostave stanja koje je postojalo na tržištu prije njihova odobrenja. Povrat bi trebao obuhvatiti razdoblje od nastanka prednosti za korisnika, odnosno kada je potpora stavljena na raspolaganje korisniku, do stvarnog povrata, a na iznose koji se moraju vratiti trebale bi se obračunati kamate do stvarnog povrata.

Tablica 5.

Iznosi za povrat (u EUR)

Datum	Mjera	Iznos povrata [1]
11. svibnja 2006.	Povećanje kapitala iz 2006.	24 875 000
2012./2013.	Krediti iz 2012. i 2013.	101 118 066,03
i. 31. siječnja 2006. ii. 11. prosinca 2008. iii. 28. travnja 2010. iv. 27. travnja 2011.	Krediti DGTF-a	i. 30 000 000 ii. 8 000 000 iii. 5 000 000 iv. 13 000 000
29. studenoga 2011.	Pisma namjere za kredit koji je odobrio BCP	990 000
3. studenoga 2011.	Pismo namjere za kredit koji je odobrio BCP	400 000
30. rujna 2010.	Pismo namjere za kredit koji je odobrio BCP	12 500 000
31. kolovoza 2010.	Pisma namjere za dva stand-by akreditiva koja je izdao CGD	12 890 000
24. lipnja 2010.	Pismo namjere za kredit koji je odobrio BCP	5 000 000
25. studenoga 2009.	Pismo namjere za revolving kredit CGD-a	15 000 000
7. rujna 2009.	Pismo namjere za revolving kredit BES-a	4 500 000
—	Subvencije u brodogradnji (ugovori C212, C213, C214 i C223)	10 482 374,01 [2]
—	Potpora za profesionalnu izobrazbu 2005. – 2006.	257 791
23. prosinca 2009.	Kredit za brod Atlântida	37 000 000

[1] Prema potrebi, i obračunate i neplaćene kamate ENVC-a moraju podlijegati obvezi povrata.

[2] Taj iznos proizlazi iz ukupnih subvencija u brodogradnji i. umanjen za one subvencije koje podliježu 10-godišnjem roku zastare ii. umanjen za subvencije za koje je utvrđeno da su spojive potpore iii., tj. i. 27 129 933,20 EUR – ii. 11 279 009,19 EUR – iii. 5 350 550 EUR = 10 482 374,01 EUR .

7. **PROCJENA EKONOMSKOG KONTINUITETA IZMEĐU ENVC-A I WESTSEA**

(146) ENVC je 4. ožujka 2014. održao glavnu skupštinu na kojoj je EMPORDEF, kao jedini dioničar, potvrdio odluku o prodaji imovine ENVC-a i otpuštanju zaposlenika radi likvidacije i raspuštanja društva što je prije moguće.

(147) S obzirom na buduću likvidaciju ENVC-a Portugal je 27. veljače 2015. Komisiji uputio dvostruki zahtjev:

„(a) *Uzimajući u obzir da će, u slučaju negativne odluke Komisije kojom se zahtijeva povrat nespojive potpore ENVC-u u kontekstu članaka 107. i 108. UFEU-a, najveći dio imovine ENVC-a biti prodan, a postupak likvidacije ENVC-a zapravo zaključen, portugalska država ljubazno zahtijeva od Komisije da potvrdi da pod prethodno opisanim uvjetima prodaja navedene imovine ne predstavlja potporu kupcima.*

(b) Uzimajući također u obzir da bi se, u slučaju negativne odluke Komisije kojom se zahtijeva povrat nespojive potpore ENVC-u u kontekstu članaka 107. i 108. UFEU-a, od portugalske države zahtijevao povrat nespojive potpore, portugalska nadležna tijela traže od Komisiju da potvrdi da se takva obveza povrata ne bi primjenjivala na WestSea, usprkos tome što WestSea preuzima određenu imovinu ENVC-a."

(148) U slučaju negativne odluke Komisije u vezi s povratom nespojive potpore poduzetniku u kontekstu članaka 107. i 108. UFEU-a, od predmetne države članice obično se zahtijeva da osigura povrat nespojive potpore. Obveza povrata može se primjenjivati na novo društvo na koje je predmetno društvo prenijelo ili kojem je prodalo dio svoje imovine, ako se na temelju tog prijenosa ili prodaje može zaključiti da postoji ekonomski kontinuitet između ta dva društva. Nadalje, čak i bez ekonomskog kontinuiteta (nova) državna potpora za kupca mogla bi rezultirati iz prodaje imovine ispod tržišne vrijednosti.

(149) Ovom odlukom Komisija ne procjenjuje prijenos ugovora za izgradnju dva broda za prijevoz asfalta ([43]), do čega još nije došlo.

(150) Kako bi odlučila postoji li državna potpora od koje kupci imovine imaju koristi, Komisija treba (a) odrediti odvija li se prodaja imovine po njezinoj tržišnoj cijeni i (b) uzeti u obzir i ostale kriterije navedene u uvodnoj izjavi u nastavku.

(151) U skladu sa sudskom odlukom u predmetu *Italija i SIM 2 protiv Komisije* ([44]), na kojoj je Komisija temeljila svoje odluke o *Olympic Airlinesu*, *Alitaliji* i *SERNAM-u* ([45]), procjena ekonomskog kontinuiteta između prethodnog subjekta (koji je primio potporu) i kupca utvrđuje se na temelju skupine pokazatelja. Sljedeći čimbenici mogu se uzeti u obzir: i. opseg prodane imovine (imovina i obveze, održavanje radne snage, portfelj imovine), ii. prodajna cijena, iii. identitet kupaca, iv. trenutak prodaje (nakon pokretanja preliminarne procjene, službenog istražnog postupka ili konačne odluke) i v. ekonomska logika transakcije. Ovaj skup pokazatelja potvrdio je Opći sud u svojoj odluci od 28. ožujka 2012. U predmetu *Ryanair protiv Komisije* ([46]), kojom se potvrdila odluka o *Alitaliji*.

([43]) Vidi uvodnu izjavu 24. Ugovor koji je početno zaključen između PDVSA i ENVC-a za izgradnju dva broda za prijevoz asfalta prenesen je na EMPORDEF. Portugal se obvezao da će za podugovorene dijelove ugovora raspisati natječaj u okviru transparentnih, nediskriminirajućih i bezuvjetnih natječaja otvorenih portugalskim i stranim ponuditeljima, pri čemu je najbolja cijena jedini kriterij za odabir dobavljača i pružatelja usluga i isključujući ENVC iz postupka u slučaju da njegova likvidacija i raspuštanje ne budu zaključeni kada do njih dođe.

([44]) Presuda u predmetu *Italija i SIM 2 Multimedia SpA protiv Komisije*, C-328/99 i C-399/00, EU:C:2003:252.

([45]) Odluka Komisije od 17. rujna 2008., državna potpora br. 321/2008, br. 322/2008 i br. 323/2008 – Grčka – *Vente de certains actifs d'Olympic Airlines/ Olympic Airways Services*; Odluka Komisije od 12. studenoga 2008. državna potpora br. 510/2008 – Italija – *Prodaja imovine Alitalije*; Odluka Komisije od 4. travnja 2012. SA.34547 – Francuska – *Reprise des actifs du groupe SERNAM dans le cadre de son redressement judiciaire*.

([46]) Presuda od 28. ožujka 2012. u predmetu *Ryanair Ltd protiv Komisije*, T-123/09, ECR, EU:T:2012:164, potvrđena u žalbenom postupku Presudom od 13. lipnja 2013. u predmetu *Ryanair Ltd protiv Komisije*, C-287/12 P, ECR, EU:C:2013:395.

7.1. **Opseg prodane imovine**

(152) Radi izbjegavanja ekonomskog kontinuiteta Komisija mora utvrditi da imovina i drugi elementi prenesenog poslovanja predstavljaju samo dio prethodnog društva ili njegovih djelatnosti. Što je veći dio izvornog poslovanja koje se prenosi na novi subjekt, to je veća vjerojatnost da će ekonomska aktivnost povezana s tom imovinom nastaviti ostvarivati korist od prednosti koja proizlazi iz nespojive potpore odobrene prethodnom subjektu.

(153) Glavna imovina ENVC-a uključivala je i. koncesiju koju je odobrila Uprava društva Viana do Castelo Porto za zemljište na kojem je smješteno brodogradilište i ii. raznu opremu i sirovine. Sva ta imovina prodana je na temelju transparentnih, nediskriminirajućih i bezuvjetnih natječaja otvorenih portugalskim i stranim ponuditeljima, pri čemu je najbolja cijena bila jedini kriterij za odabir ponuditelja.

(154) *Potkoncesija za zemljište na kojem je brodogradilište smješteno* dodijeljena je na temelju natječajnog postupka WestSeau, zajedničkom društvu kćeri portugalskog holdinga Martifer i portugalskog brodogradilišta Navalria, za razdoblje do ožujka 2031. WestSea će plaćati godišnju naknadu za najam u iznosu od 419 233,95 EUR i jamstvo od 435 500 EUR.

(155) *Razna oprema i sirovine*, uključujući vozila i glavnu dizalicu, prodani su u okviru 120 manjih natječaja, uključujući 884 skupine primjeraka robe. Od ukupno 3 358 905,13 EUR prodane robe, kupci su stekli prosječno 55 981,75 EUR vrijednosti robe, u rasponu od 10 EUR do 1,035 milijuna EUR. *Ministério dos Transportes e Comunicações de Timor* bio je najvažniji kupac s udjelom od 31 %. WestSea je kupio manje od 20 % prodane imovine.

(156) Naposljetku, u pogledu *zaposlenika* nijedan ugovor o radu nije prenesen na bilo kojeg kupca: 596 ugovora o radu već je raskinuto, a preostalih 13 zaposlenika u postupku su otpuštanja. Natječaji nisu uključili posebne uvjete za prijenos ugovora o radu ili zaposlenika od ENVC-a na bilo kojeg kupca.

(157) Zbog svega prethodno navedenoga Komisija zaključuje da će opseg imovine koju je WestSea kupio ili će kupiti biti značajno smanjen u usporedbi s onim ENVC-a i njegovim prethodnim djelatnostima.

7.2. **Prodajna cijena**

(158) Radi izbjegavanja ekonomskog kontinuiteta između ENVC-a i WestSea, Komisija mora utvrditi da su imovina i ostali elementi prenesenog poslovanja prodani ili da će se prodati po tržišnoj cijeni. Tržišna cijena jest cijena koju bi odredio privatni ulagač koji djeluje prema tržišnim uvjetima ([47]).

(159) Potkoncesija za zemljište na kojem su smještena brodogradilišta i razna oprema i sirovine prodani su na temelju otvorenih, transparentnih, nediskriminirajućih i bezuvjetnih natječaja, pri čemu je najbolja cijena bila jedini kriterije za odabir ponuditelja.

(160) Zbog svega prethodno navedenoga Komisija zaključuje da su odobravanje potkoncesije za zemljište na kojem su smještena brodogradilišta i prodaja razne opreme i sirovina ENVC-a WestSeau provedeni na temelju otvorenih, transparentnih, nediskriminirajućih i bezuvjetnih natječaja ponuditelju koji je ponudio najveću cijenu te je time postignuta tržišna cijena.

7.3. **Identitet kupaca**

(161) Radi izbjegavanja ekonomskog kontinuiteta Komisija mora utvrditi da kupci imovine i drugih elemenata prenesenog poslovanja nisu ekonomski ili korporativno povezani s ENVC-om.

([47]) Presuda u predmetu *Seydaland*, C-239/09, EU:C:2010:778, točka 34.

(162) U pogledu koncesije za zemljište na kojem je brodogradilište smješteno, portugalska nadležna tijela potvrđuju da WestSea nije ekonomski ni korporativno povezan s ENVC-om ili s portugalskom državom.

(163) U pogledu razne opreme i sirovina koje su već prodane, portugalska nadležna tijela potvrđuju da nijedan veći kupac nije ekonomski ni korporativno povezan s ENVC-om ili njegovim dioničarom.

(164) Zbog svega prethodno navedenoga Komisija zaključuje da je WestSea subjekt koji je neovisan od ENVC-a i od njegova dioničara.

7.4. **Trenutak prodaje**

(165) Radi izbjegavanja ekonomskog kontinuiteta Komisija mora utvrditi da trenutak prodaje imovine i drugih elemenata prenesenog poslovanja ne dovodi izbjegavanja odluke Komisije o povratu nespojive državne potpore.

(166) Komisija navodi da su natječaji za davanje potkoncesije za zemljište na kojem su smještena brodogradilišta te za kupnju imovine i opreme pokrenuti i zaključeni prije donošenja ove konačne odluke Komisije.

(167) Osim toga, kako je navedeno u prethodnoj uvodnoj izjavi 1., Portugal je prvi pristupio Komisiji radi propisne organizacije privatizacije ENVC-a u skladu s pravilima o državnim potporama EU-a. Stoga niz događaja ukazuje na to da privatizacija nije bila osmišljena kao mehanizam za izbjegavanje postojećih negativnih odluka Komisije ili njezinih istraga koje su u tijeku.

(168) Zbog svega prethodno navedenoga Komisija zaključuje da činjenica što su davanje potkoncesije za zemljišta na kojem su brodogradilišta smještena i kupnja razne opreme i sirovina ENVC-a provedeni prije nego što je Komisija donijela ovu konačnu odluku ne ukazuje na to da postoji izbjegavanje moguće odluke Komisije o povratu.

7.5. **Ekonomska logika transakcije**

(169) Radi izbjegavanja ekonomskog kontinuiteta Komisija mora utvrditi da kupci imovine i ostalih elemenata prenesenog poslovanja neće koristiti tu imovinu na isti način kao i prethodni vlasnik, nego da će ju koristiti za uspostavu drukčije djelatnosti ili strategije.

(170) Određeni dio imovine ENVC-a koju je kupio WestSea može se koristiti za istu opću djelatnost (brodogradnja), posebno zemljište na kojem je brodogradilište smješteno. Međutim, sama činjenica da bi kupac djelovao u istom gospodarskom sektoru kao i prethodni subjekt nužno ne podrazumijeva da postoji ekonomski kontinuitet. WestSea nema obvezu preuzeti zaposlenike ili ugovore o radu ENVC-a. Osim toga, WestSea će uključiti brodogradilište u svoju poslovnu strategiju radi osiguranja sinergije s drugim brodogradilištima. WestSea će moći upravljati svojim djelatnostima pod različitim uvjetima poslovanja od ENVC-a, te će imati slobodu primijeniti vlastiti poslovni model.

(171) Zbog svega prethodno navedenoga, Komisija zaključuje da će WestSea uključiti te elemente u strategiju svojega društva i koristiti ih u svrhu ostvarenja vlastite ekonomske logike.

7.6. **Zaključak o ekonomskom kontinuitetu između ENVC-a i WestSea**

(172) Prvo, opseg imovine koju je WestSea kupio značajno je smanjen u usporedbi s onim ENVC-a i njegovom prethodnom djelatnosti. Drugo, davanje potkoncesije za zemljište na kojem je smješteno brodogradilište i kupnja razne opreme i sirovina provedeni su na temelju otvorenih, transparentnih, nediskriminirajućih i bezuvjetnih natječaja. Treće, WestSea je subjekt neovisan od ENVC-a i njegovog dioničara. Četvrto, trenutak davanja potkoncesije za zemljište na kojem su brodogradilišta smještena i kupnja razne opreme i sirovina ne ukazuje na to da postoji izbjegavanje moguće odluke Komisije o povratu. Peto, WestSea će imovinu ENVC-a uključiti u strategiju svojega društva i koristit će je u svrhu ostvarenja vlastite ekonomske logike.

(173) Stoga Komisija zaključuje da ne postoji ekonomski kontinuitet između ENVC-a i WestSea.

8. **ZAKLJUČAK**

(174) Komisija smatra da prethodne mjere, osim pisama namjere od 8. siječnja 2007. i 26. lipnja 2008., predstavljaju državnu potporu u korist ENVC-a u smislu članka 107. stavka 1. UFEU-a.

(175) Prethodne mjere koje predstavljaju državnu potporu nisu spojive s unutarnjim tržištem (osim dvije subvencije u brodogradnji koje su odobrene Odlukom Komisije u predmetu C 33/2004) jer nisu ispunjeni odgovarajući uvjeti Smjernica za sanaciju i restrukturiranje iz 2004. i nije utvrđena druga osnova za spojivost.

(176) Komisija smatra i da je Portugal nezakonito proveo prethodno spomenute mjere kršeći time članak 108. stavak 3. UFEU-a.

(177) Korisnik mora vratiti nespojivu državnu potporu, kako je opisano u prethodnom odjeljku 6.6.

(178) Takav povrat neće se primjenjivati na WestSea zbog nepostojanja ekonomskog kontinuiteta između ENVC-a i WestSea.

(179) Konačno, Komisija napominje da je Portugal pristao da ova odluka bude donesena i objavljena na engleskom jeziku,

DONIJELA JE OVU ODLUKU:

Članak 1.

1. Pisma namjere od 8. siječnja 2007. i 26. lipnja 2008. ne predstavljaju državnu potporu u smislu članka 107. stavka 1. UFEU-a.

2. Državna potpora sadržana u subvencijama u brodogradnji, koje se odnose na ugovore C224 i C225 (u iznosu od 5 350 550 EUR), spojiva je s unutarnjim tržištem.

3. Državna potpora navedena u tablici u nastavku, koju je Portugal nezakonito proveo kršeći time članak 108. stavak 3. Ugovora o funkcioniranju Europske unije, nespojiva je s unutarnjim tržištem.

Datum	Mjera	Iznos
11. svibnja 2006.	Povećanje kapitala iz 2006.	24 875 000
2012./2013.	Krediti iz 2012. i 2013.	101 118 066,03
i. 31. siječnja 2006. ii. 11. prosinca 2008. iii. 28. travnja 2010. iv. 27. travnja 2011.	Krediti DGTF-a	i. 30 000 000 ii. 8 000 000 iii. 5 000 000 iv. 13 000 000
29. studenoga 2011.	Pisma namjere za kredit koji je odobrio BCP	990 000
3. studenoga 2011.	Pismo namjere za kredit koji je odobrio BCP	400 000
30. rujna 2010.	Pismo namjere za kredit koji je odobrio BCP	12 500 000
31. kolovoza 2010.	Pisma namjere za dva stand-by akreditiva koja je izdao CGD	12 890 000

Datum	Mjera	Iznos
24. lipnja 2010.	Pismo namjere za kredit koji je odobrio BCP	5 000 000
25. studenoga 2009.	Pismo namjere za revolving kredit CGD-a	15 000 000
7. rujna 2009.	Pismo namjere za revolving kredit BES-a	4 500 000
—	Subvencije u brodogradnji (ugovori C212, C213, C214 i C223)	10 482 374,01
—	Subvencije u brodogradnji (ugovori C206, C211, C217, C218, C219, C220, C221 i C222)	11 279 009,01
—	Potpora za profesionalnu izobrazbu 2005. – 2006.	257 791
23. prosinca 2009.	Kredit za brod Atlântida	37 000 000

Članak 2.

1. Portugal mora od korisnika zahtijevati povrat nespojive potpore iz članka 1. stavka 2. (uključujući, prema potrebi, obračunate a neplaćene kamate ENVC-a), osim subvencija u brodogradnji povezanih s ugovorima C206, C211, C217, C218, C219, C220, C221 i C222 (u ukupnom iznosu od 11 279 009,01 EUR) jer podliježu roku zastare od deset godina utvrđenom u članku 15. Uredbe (EZ) br. 659/1999.

2. Takav povrat nespojive državne potpore ne odnosi se na WestSea.

3. Na iznose koji se moraju vratiti obračunavaju se kamate od datuma kad su stavljeni na raspolaganje korisniku do datuma njihova stvarnog povrata.

4. Kamate se obračunavaju složenim kamatnim računom u skladu s poglavljem V. Uredbe Komisije (EZ) br. 794/2004 ([48]), i Uredbom Komisije (EZ) br. 271/2008 ([49]) o izmjeni Uredbe (EZ) br. 794/2004.

5. Portugal ukida isplatu svih neisplaćenih iznosa potpore, ako postoje, s učinkom od dana donošenja ove odluke.

Članak 3.

1. Povrat potpore iz članka 1. stavka 2. neposredan je i učinkovit.

2. Portugal osigurava provedbu ove Odluke u roku od četiri mjeseca od datuma obavijesti o ovoj Odluci.

Članak 4.

1. U roku od dva mjeseca od objave ove Odluke Portugal Komisiji dostavlja sljedeće informacije:

(a) ukupan iznos (glavnica i kamate na iznos povrata) koji svaki korisnik mora vratiti;

(b) detaljan opis mjera koje su već poduzete i planiraju se poduzeti u cilju poštovanja ove Odluke;

(c) dokumente kojima se dokazuje da je korisniku naložen povrat potpore.

([48]) Uredba Komisije (EZ) br. 794/2004 od 21. travnja 2004. o provedbi Uredbe Vijeća (EZ) br. 659/1999 o utvrđivanju detaljnih pravila za primjenu članka 93. Ugovora o EZ (SL L 140, 30.4.2004., str. 1.).

([49]) Uredba Komisije (EZ) br. 271/2008 od 30. siječnja 2008. o izmjeni Uredbe (EZ) br. 794/2004 o provedbi Uredbe Vijeća (EZ) br. 659/1999 o utvrđivanju detaljnih pravila za primjenu članka 93. Ugovora o EZ-u (SL L 82, 25.3.2008., str. 1.).

2. Portugal Komisiju obavještava o napretku nacionalnih mjera koje su poduzete u cilju provedbe ove Odluke sve dok se ne ostvari potpuni povrat potpore iz članka 1. stavka 2. Na jednostavan zahtjev Komisije dužan je odmah dostaviti informacije o već poduzetim mjerama i mjerama planiranim radi poštovanja ove Odluke. Dužan je dostaviti i detaljne informacije o iznosima potpore i kamata na iznos povrata koji su korisnici već vratili.

Članak 5.

Ova je Odluka upućena Portugalu.

Sastavljeno u Bruxellesu 7. svibnja 2015.

Za Komisiju
Margrethe VESTAGER
Članica Komisije

PRILOG I.

KREDITI IZ 2012. I 2013.

Datum potpisivanja	Iznos	Važeća kamatna stopa
6. siječnja 2012.	970 000,00	7,108 %
9. siječnja 2012.	175 000,00	3-mjesečni EURIBOR + 7,108 %
31. siječnja 2012.	3 445 258,51	3-mjesečni EURIBOR + 6,62 %
8. veljače 2012.	64 741,49	3-mjesečni EURIBOR + 6,62 %
30. ožujka 2012.	1 026 647,44	3-mjesečni EURIBOR + 7,887 %
30. ožujka 2012.	16 700 000,00	2 %
30. travnja 2012.	1 268 536,13	3-mjesečni EURIBOR + 5 %
2. svibnja 2012.	48 997,82	3-mjesečni EURIBOR + 7,887 %
30. svibnja 2012.	1 100 000,00	3-mjesečni EURIBOR + 8,431 %
31. svibnja 2012.	5 375 000,00	3-mjesečni EURIBOR + 8,5 %
31. svibnja 2012.	834 830,96	3-mjesečni EURIBOR + 8,451 %
1. lipnja 2012.	12 844 000,00	3-mjesečni EURIBOR + 4,976 %
5. lipnja 2012.	281 000,00	3-mjesečni EURIBOR + 4,976 %
6. lipnja 2012.	345 000,00	3-mjesečni EURIBOR + 7,682 %
8. lipnja 2012.	1 449 714,00	3-mjesečni EURIBOR + 7,682 %
11. lipnja 2012.	696 481,42	3-mjesečni EURIBOR + 7,682 %
21. lipnja 2012.	177 979,74	3-mjesečni EURIBOR + 7,682 %
21. lipnja 2012.	4 785 000,00	3-mjesečni EURIBOR + 8,1509 %
22. lipnja 2012.	118 070,71	3-mjesečni EURIBOR + 7,682 %
25. lipnja 2012.	83 694,43	3-mjesečni EURIBOR + 4,976 %
26. lipnja 2012.	1 163 308,28	3-mjesečni EURIBOR + 4,976 %
29. lipnja 2012.	664 537,83	3-mjesečni EURIBOR + 4,976 %
3. srpnja 2012.	272 811,37	3-mjesečni EURIBOR + 8,5 %
11. srpnja 2012.	71 104,02	3-mjesečni EURIBOR + 4,976 %

Datum potpisivanja	Iznos	Važeća kamatna stopa
11. srpnja 2012.	1 742 275,55	3-mjesečni EURIBOR + 8,1509 %
13. srpnja 2012.	40 000,00	3-mjesečni EURIBOR + 8,431 %
19. srpnja 2012.	45 000,00	3-mjesečni EURIBOR + 4,956 %
27. srpnja 2012.	1 000 000,00	3-mjesečni EURIBOR + 5,78 %
31. srpnja 2012.	400 000,00	3-mjesečni EURIBOR + 8,182 %
31. srpnja 2012.	1 450 000,00	3-mjesečni EURIBOR + 4,756 %
2. kolovoza 2012.	100 000,00	3-mjesečni EURIBOR + 8,182 %
14. kolovoza 2012.	275 000,00	3-mjesečni EURIBOR + 8,151 %
17. kolovoza 2012.	180 000,00	3-mjesečni EURIBOR + 8,1509 %
20. kolovoza 2012.	1 186 322,44	3-mjesečni EURIBOR + 8,1509 %
20. kolovoza 2012.	400 000,00	3-mjesečni EURIBOR + 5,624 %
24. kolovoza 2012.	600 000,00	3-mjesečni EURIBOR + 5,624 %
13. rujna 2012.	365 000,00	3-mjesečni EURIBOR + 5,624 %
19. rujna 2012.	5 111 910,08	Dug ENVC-a prema Parvaloremu koji je preuzeo EMPORDEF
21. rujna 2012.	19 000,00	3-mjesečni EURIBOR + 5,624 %
25. rujna 2012.	1 180 491,65	3-mjesečni EURIBOR + 4,668 %
27. rujna 2012.	1 050 000,00	3-mjesečni EURIBOR + 5,624 %
28. rujna 2012.	48 000,00	3-mjesečni EURIBOR + 5,624 %
12. listopada 2012.	120 000,00	5,871 %
16. listopada 2012.	15 000,00	8,1509 %
19. listopada 2012.	566 000,00	3-mjesečni EURIBOR + 4,64 %
26. listopada 2012.	1 000 000,00	3-mjesečni EURIBOR + 4,64 %
29. listopada 2012.	84 685,34	8,151 %
30. listopada 2012.	120 000,00	8,1509 %
2. studenoga 2012.	10 570 971,04	5,871 %
9. studenoga 2012.	5 227,50	4,459 %

Datum potpisivanja	Iznos	Važeća kamatna stopa
27. studenoga 2012.	250 000,00	5,871 %
28. studenoga 2012.	250 000,00	8,1509 %
29. studenoga 2012.	200 000,00	7,915 %
29. studenoga 2012.	120 000,00	5,871 %
30. studenoga 2012.	84 685,12	5,871 %
3. prosinca 2012.	300 000,00	4,459 %
3. prosinca 2012.	35 000,00	7,915 %
7. prosinca 2012.	1 500,00	8,151 %
11. prosinca 2012.	100 000,00	4,459 %
14. prosinca 2012.	180 000,00	4,459 %
19. prosinca 2012.	200 000,00	4,459 %
20. prosinca 2012.	29 159,75	4,459 %
21. prosinca 2012.	1 000 000,00	5,871 %
28. prosinca 2012.	5 000 000,00	7,915 %
31. prosinca 2012.	16 500,00	4,459 %
4. siječnja 2013.	120 000,00	4,459 %
9. siječnja 2013.	84 756,80	4,459 %
11. siječnja 2013.	260 000,00	7,911 %
17. siječnja 2013.	200 000,00	8,15 %
8. veljače 2013.	5 767 984,59	4,165 %
31. svibnja 2013.	5 281 882,02	Kamata koju ENVC treba platiti EMPORDEF-u za kredite iz 2012.
	Ukupno: **101 118 066,03**	

PRILOG II.

SUBVENCIJE U BRODOGRADNJI

Broj ugovora	2000.	2001.	2002.	2003.	2004.	2005.	UKUPNO	Akt dodjele (*Despacho*)	Datum objave u *Diário da República*
C206	*679 362,74*						***679 362,74***		
C211			*2 081 867,70*				***2 081 867,70***	*245/2002 od 31.12.2001.*	*6.4.2002.*
C212			1 629 892,00	407 473,00			2 037 365,00	882/2002 od 25.12.2002.	12.12.2002.
C213			2 265 871,06	541 732,94	701 901,00		3 509 505,00	880/2002 od 25.12.2002.	12.12.2002.
C214			2 807 604,01		701 901,00		3 509 505,01	880/2002 od 25.12.2002.	12.12.2002.
C217		*1 415 887,71*					***1 415 887,71***	*158/2001 od 29.12.2000.*	*16.2.2001.*
C218		*1 415 887,71*					***1 415 887,71***	*158/2001 od 29.12.2000.*	*16.2.2001.*
C219		*1 425 998,34*					***1 425 998,34***	*158/2001 od 29.12.2000.*	*16.2.2001.*
C220		*1 425 998,34*					***1 425 998,34***	*158/2001 od 29.12.2000.*	*16.2.2001.*
C221	*1 140 802,66*	*276 446,76*	*8 753,90*				***1 426 003,32***	*810/2000 od 25.7.2000.*	*5.8.2000.*
C222			*1 426 003,33*				***1 426 003,33***	*244/2002 od 31.12.2001.*	*6.4.2002.*
C223			1 425 999,00				1 425 999,00	881/2002 od 25.11.2002.	12.12.2002.

Broj ugovora	2000.	2001.	2002.	2003.	2004.	2005.	UKUPNO	Akt dodjele (*Despacho*)	Datum objave u *Diário da República*
C224				2 140 220,00		535 055,00	2 675 275,00	879/2002 od 25.11.2002.	12.12.2002.
C225				2 140 220,00		535 055,00	2 675 275,00	879/2002 od 25.11.2002.	12.12.2002.
	1 820 165,40	5 960 218,86	11 645 991,00	5 229 645,94	1 403 802,00	1 070 110,00	**27 129 933,20**		